

Български

БРОЙ 2 | 2018

ЦЕНА – 30 Kč

Празникът на Кирил и Методий в Микулчице

Литературни срещи с Божана Апостолова и Бойка Асиова

120 години Българска телеграфна агенция

„Пътят към Тива“ на Яница Радева

Българските богомили и трубадурите на Европа

Лято, пълно с България

Честване на Светите равноапостоли Кирил и Методий
19 май 2018 г., Микулчице, Южна Моравия

Хор „Лира“ към БСУ „Д-р П. Берон“

Учениците от Българското неделно училище в Бърно
Снимки: архив на сдружение „Възраждане“

Рецепта за лято

Скъпи читатели, лятото е сезонът, в който най-осезаемо усещаме България. Тази година в Чехия слънцето започна да надниква още през април и отрано позатопли премръзналите ни души, така че още тогава замечтахме за топлата ни и многоцветна Родина. Ваканцията приближава и е крайно време да се отърсим от тежките дре-хи и грижи и да усетим слънчевия летен пулс на живота. Човек не знае колко лета му е писано да изживее още, затова грабвайте куфарите, хващайте самолетите и автобусите, подкарвайте внимателно колите и потегляйте на югоизток от Чехия, където ви чакат близки и приятели в родните села и градове. Там ще можете най-после да ядете до насита истински чушки, домати и краставици, да си откъснете по някоя чер-

ница от дървото и да наблюдавате как смокините наедрават през очите ви, докато придобият онзи неописуем цвят и вкус, който ви изпраща директно в рая. После ще минете по сладките динено-пъпешени улуци, ще опитате от красивите и сочни български кайсии и праскови, ще усетите до болка познатия мирис на прясно печена и пържена риба, а кехлибареното грозде ще ви намигва от асмата.

След всички тези емоции, можете да изпиете едно кафе, да отидете на някой концерт или фестивал, да си купите български книги, чубрица и мед, да пийнете една боза, която моментално ще ви върне към детството и да говорите до насита с почти всеки срещнат...

Ако имате възможност, прескочете до морето и направете с децата или внуците си няколко пясъчни замъка, вижте полета на чайките над морската шир, преживейте поне един морски изгрев и залез, усетете по-осезателно пробуждането и угасването на летния ден.

Заредете се със слънце до мозъка на костите си и поне веднъж си изтананикайте:

*Нека да е лято, само да е лято!(...)
Нека да е лято милиони дни!*

Ароматът на България е навсякъде около вас. Той е различен на морето и в планината, но си е все български и вие го усещате с всяка своя фибра... Преди да се запътите към родните места, разгърнете списание „Българи“, за да се запознаете с редица интересни събития, организирани от българската общност в Чехия, от Българското посолство и БКИ, да се срещнете с българските писателки Божана Апостолова, Бойка Асиова и Яница Радева, със сладкодумния преводач Васил Самоковлиев, с учителката Николета Петрова и др. Може да научите и интересни факти за богомилите – „хора на саможертвата и братството“. Отбелязваме и две големи годишнини – 120 г. от рождението на писателя Димитър Талев и 120 години от създаването на Българската телеграфна агенция. Не на последно място са намерили място и събитията, свързани с 11 и 24 май в Прага и Микулчице. Приятно четене и хубаво лято!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 10

Нова литературна страница на български написахме в Прага / На бъдещите читатели – с любов / „Розите на България“ / 24 май – най-обичаният и светъл ден! / Ваканция, здравей! / Денят на Европа в Прага / Почит към загиналите във Втората световна война

Българо-чешки връзки 11 - 15

Аз, Преводача (... и художественият превод) / Конкурс за превод и есе / Какво е за мен България? / Изложба с картини на Ярослав Вешин

Култура и традиции 16 - 22

Интервю с писателката Яница Радева / Из „Пътят към Тива“ / Ден на славянската писменост и култура в Микулчице / „Балканите – споделено наследство“

Годишнини 23 - 27

БТА отбелязва 120 -годишен юбилей / 120 г. от рождението на Димитър Талев

Интересно 28 - 33

Българските богомили и трубадури на Европа / Децата се раждат с куп заложби

Пътешествия и разходки 34 - 36

Лято, пълно с България

Накратко 37

1001 билки и рецепти 39

Огретен

Нова литературна страница на български написахме в Прага

Срещите в Прага с Божана Апостолова и Бойка Асиова, организирани от сдружение „Възраждане“ в сътрудничество с Посолството на България в Чехия, бяха ведри и весели като нашите гостенки... Сякаш вместо книги ни донесоха в куфарите парченце от родината. Благодарим им!

Срещна Божана Апостолова и Бойка Асиова с преводачите от чешки и български език в Дома на националните общности, Прага, 29.5.2018 г.

И двете са наистина много, много обичани у нас

Затова е истински успех, че приеха поканата и дойдоха до Чехия в края на май, при това заедно... А пролетта е доста натоварена в литературно отношение. Което направи идването на двете гостенки още по-интересно, защото носеха и много новини... Например тази, че Георги Господинов има нова книга с книга със свръх-кратки разкази по определението на самия автор. Също и за книжния бazar, който по изключение трябва да се проведе край НДК.

Първата среща беше в Неделното училище

Изключително важно е децата ни да се срещат с хора, които създават книги или поезия – хора, които живеят и дишат с родния език. Защото това им помага и те да усетят речта ни като своя и да се запечата в тях за цял живот. Затова ни радва колко радушно приеха децата Божана Апостолова. Втората интересна среща в Неделното училище беше с Бойка Асиова и бе предназначена за родителите. Книгите, които двете носеха със себе си, бяха буквално разграбени, а присъстващите искаха още и още... Извиха се и дълги опашки за автографи.

Веднага обаче съставихме план с нашите гости и организирахме пренасянето на още известно количество от далечна България. Защото посещението им в Прага едва започваше...

Литературно турне на високи токчета

За Божана Апостолова наистина може да се напише книга. И двете с Бойка Асиова докосват в дълбочина душата, но специално Божана – както фамилиарно я наричат в литературните кръгове у нас, наистина е специален случай. Лудетина.

В нейна компания е трудно да се скучае. Едно на ръка, че е ходеща енциклопедия на литературния ни живот в последните няколко десетилетия, но заедно с това е неизчерпаем източник на всякакви истории и вицове. Като се каже, че някой е *човек на духа*, ей това трябва да се има предвид – човек, чиято душа непрестанно е отворена към света и е готова да те изненада на всяка крачка. А въпросните токчета всъщност бяха заменени за обикновени спортни обувки. Издателката се принуди да си ги купи, след като се сблъска с аристократичната реалност на павенцата по пражките улици и тротоари. Макар че и пловдивските хълмове трудно се пребродват, когато си официален...

Двете дами допаднаха на преводачите

Една от специалните срещи, които организирахме в Прага, беше с преводачи както от чешки на български, така и от български на чешки. Присъстваха наистина най-заслужилите хора българската литература да се появява и в чешки превод. Затова и Божана Апостолова подробно им разказа за своя път – и своите превъплъщения.

Слънчев спомен от срещата

Как един поет може да се превърне в издател... И как този издател полага неистови усилия, за да съхрани и възроди българската литература. Покрай историята на своето издателство „Жанет 45“ Божана Апостолова вмъкна и доста от ситуацията в нашата страна – при това пиперливо, така, както само тя може... Може на моменти колегите от Чехия и да не разбраха нещичко от контекста, но ние се посмяхме от сърце на Божанините интерпретации.

Всяка книга има история

Това пък ни напомни Бойка Асиова – автор, който залага извънмерно много на историческото проучване, преди да седне на писателското си бюро. Като журналист Бойка Асиова работи прецизно с много източници – и буквално разплита истории, които са останали нейде в миналото. Оттам измъква нравите, обичаите, бита на българина... и дори думите, които отдавна вече не се използват. След това тъче от всичко това своята поредна книга. И усещането е, че сякаш вкушваш онази превъзходна България, която свързваме с розите и трудолюбието на дедите ни; с мечтите за свобода и вярата, че и ние сме благословени.

Божана Апостолова е неповторима като рецитатор

В това пък се убедихме на последната от трите срещи с нашите гостенки. Тя беше и най-тържествена, защото ни посрещна Посолството на Република България в Прага. Уютната и краси-

Божана Апостолова и Бойка Асиова по време на литературна среща в Огледалната зала на Посолството ни в Прага, 30 май 2018 г.

ва Огледална зала притихна поне поради две причини – едната беше разразилата се навън буря, а другата се криеше в също толкова въздействащия глас на Божана Апостолова. Този път тя изцяло прие ролята на поет – поет, който докосва сърцето и омагьосва душата. Стиховете разказваха едновременно и нейния живот, но и толкова много съдби; чертаеха връзки през десетилетията, обясняваха що е любов и защо толкова боли от раздялата; разплакваха. Дадохме си сметка, че най-голямата награда за един творец – за един поет като Божана Апостолова, е да бъде чут... Затова сигурно бяхме толкова тихи и... искахме още от този така докосващ еликсир.

Една прегръдка хора

Така пък ни нарече Бойка Асиова – тя умишлено предпочете да даде думата

на своята издателка и колега, а остави вместо нея да говорят книгите ѝ, с които си тръгнаха мнозина от нас. А освен книгите – и с онзи горчиво-сладък вкус на нещо скъпо и неповторимо, което цял живот носим в себе си... Вкусът на България.

Само факти за гостите

Божана Апостолова е поет и издател. Дебютът си прави още през 1978 г. Спечелила е близо 15 литературни награди. Издателството ѝ „Жанет 45“ съществува от 1989 г. Издава най-популярните български автори. Пак Божана Апостолова е създател и на популярната литературна инициатива „Пловдив чете“. Бойка Асиова е автор на вече 11 книги – разкази и романи. Характерно за нея е, че разказва истории, които се крият в паметта на народа ни. Най-новата е „Вълчицата излиза привечер“.

Казано в Прага

„Родината, това е езикът – размишляваше пред нас Бойка Асиова. – Когато търсим България, просто е нужно да отгърнем книга. И ако езикът в нея е благ, той се превръща в мехлем за душата.“

„Лягам и ставам с чужд ръкопис – обяснява всекидневието си на издател Божана Апостолова. – Чудя се искам ли да познавам автора на това, което чета. Но рядко с качествата си на човек един писател достига висота на написаното.“

Впечатления, събрани от
Краси Проданов

Стиховете на Божана Апостолова докосват сърцето и омагьосват душата

На бъдещите читатели – с любов

Божана Апостолова разказва на децата от БНУ „Възраждане“ за Малката Божана и нейните приключения, 27 май 2018 г.

Получихме покана от Прага. Гражданско сдружение „Възраждане“ ни чака на гости. С Божана Апостолова, издател, поет, писател, страстен радетел за българска литература и аз, една от нейното голямо семейство автори, чиито книги носят марката Жанет 45, кацнахме в този чуден град.

Очаквахме ни в Българското неделно училище „Възраждане“. Голямата Божана и нейната многоцветна, палава и хитроумна Малка Божана сред цвръчащото множество българчета. Привлечени от сладководието ѝ, децата я накачулиха. Всяко гушнало по една и повече книжки от хитовата поредица „Малката Божана“ се наредиха на опашка за автографи като едни истински пораснали читатели.

Детско нетърпение и ведри майчини лица. Със сигурност спечелени. Пък аз, както винаги, попаднала сред непознати любители на книги, се питам: ще ли открият себе си чрез моите герои и истории? Опитвам се да си представя лицата им, когато приседнали у дома си, разлистват книгите ми. Да видят, че съм естествена. Че не им давам посока, не ги поучавам. Че ги оставям да се оправят сами и да открият, че героите ми са рода с тях. Че аз и читателят ми сме рода от първи пояс. И точно тук, в Дома на малцинствата, където е приютено и българското Гражданско сдружение „Възраждане“, ще срещна разбирачи на моята любима тема – емиграцията. Спохождала

народа ни през всичките столетия на съществуване, що е то – избор или насилие, спасение или участ, щастие или несрета. Едното или другото? Или всичкото, събрано в сърцето и паметта.

Чувах тишината в залата. На следващия ден с преводачи, бохемисти, преподаватели и студенти от Карловия университет си стана истинска работна среща с очакване за бъдеща обща работа. Божана Апостолова привлече вниманието със своето концептуално виждане на разпознаваем издател с опит и защитен на книжния пазар успех.

Литературна вечер в Огледалната зала на Българското посолство в Прага. Поетичен рецитал на Божана Апостолова. Тя, авторът на поезия и проза, жрица на родната литература, се обясняваше в любов на публиката. Слушаха я затаени и просълзени. Аз пък бях довела със себе си цяла тайфа – Вдовицата Враница от Егейска Македония, Адем от Албанските планини, Вълчицата от Америка, Дедо Войно от егрека му в Пирин, Лудовица... Тия мои хора не се ошавиха. Защо ли? Защото срещнаха съпричастие.

А на мен ми се прииска да цитирам португалския поет Фернандо Песоа:

*„Поздравявам всички, които ще ме прочетат.
Поздравявам ги, слънце им желая
и дъжд, когато дъжд е нужен...“*

В този момент заваля дъжд. Наистина! Силен, обилен, нетърпелив, зачука в прозорците на Огледалната зала на Българското посолство в Прага. Сърдечна благодарност на всеотдайната Мария Захариева - председател на сдружение „Възраждане“ за поканата и обгрижването. Намери време за всичко, щото да се почувстваме истински гости – желани и чакани. Източният Париж, Вълшебният град, Градът на стоте кули, Златният град. Бях тук на поредния конгрес на FIJET (Международната асоциация на журналисти и писатели пътешественици). Прага оживя на сърцето ми...

Петнайсетина години от тогава. Сега, в края на май, лето 2018-то още на летището, Васил Самоковлиев рече: Искам да ви покажа Прага, както аз мога. Стар Божанин приятел, мой нов читател, преводач, екскурзовод и просто българин. И ни я показа.

Паркове и дворцови градини, крайбрежната улица, която се оглежда във Вълтава с цялата пищност на пролетта. Град, в който причудливо се преплитат разнообразни архитектурни стилове, хармонично съчетали в себе си линия и форма, се е разгърнал от двата бряга на обичаната река в пръстена на петте невисоки хълма. Точно те, характерните за средна Чехия, наричана Бохемия, са провокирали артистизма на архитекти и строители, за да създадат рядко красиви ансамбли и ги вплетат по неподражаем начин сред богатото историческо наследство. Открай време по тия земи са се смесвали различни култури и религии на чешки, немски, еврейски и други народи. Градът, в който са се родили или са живели такива видни личности като астронавта Тихо Брахе и Йохан Кеплер, архитектите Динценхофер, великият Айнщайн, Моцарт, Дворжак и Сметана, писателите Хашек и Кафка, реформаторът Ян Хус и много други и в който те са оставили част от своя дух. Градът, в който се роди движението за правата на човека „Харта-77“ и цъфна Пражката пролет на реформата.

Бойка Асцова

„Розите на България“

11 май 2018 г. се превърна в прекрасен празник, на който българи от над 25 държави по света танцуваха традиционното българско право хоро, отбелязвайки празника на Светите братя Кирил и Методий.

„Розите на България“ е инициатива на Министерството на образованието и науката, която събра всички ученици, учители, родители, приятели от различни краища на света да отдадат почит на българския език, на българската азбука, традиции и култура. Проектът се организира в партньорство с Министерството на външните работи и дипломатическите представителства, Министерството на културата и Държавната агенция за българите в чужбина.

Една вълнуваща, нетипична, но ориентирана към бъдещето инициатива - апел за единение на българите от цял свят под знамето на родния език, българската култура и история. БСУ „Д-р П. Берон“ в Прага и Неделното училище към гражданско сдружение „Възраждане“ с желание се включиха в това първо по рода си честване Деня на Св.Св. Кирил и Методий. За този хубав празник подготовката на учениците започна много преди обявената дата. Под ръководството на г-жа Луиза Станева всички класове се включиха в една своеобразна арт работилница, в която те нарисуваха своите мечти и представи за България с основен мотив българската роза. Всеки ученик и учител изработи по една роза и оцвети фигурка на танцуващо дете във весели цветове или в нацио-

Е. Калудова и Таня Борисова - директор, с ученици от БСУ „Д-р П. Берон“

нални носии.

В деня на празника на площадката пред училището учениците от 1 до 7 клас участваха в рисуване върху асфалт на тема „Розите на България“, а г-жа Станева бе подредила красива изложба от предварително подготвените рисунки. На големи панорамни табла „се усмихваха“ и наредените фигурки, захванати в дълго весело хоро. Акцентът на декора за празничния ден бе оформеният български триколюбор, сътворен от бели, зелени и червени рози. А навсякъде пространството пред сградата на училището бе украсено с пъстроцветни рози, които придаваха колорит и празничност на събитието. В 10 ч., в присъствието на Посланика на Република България в Чешката република г-н Лъчезар Петков, завеждащия Консулската служба в Посолството – г-жа Галя Димитрова, председателя на гражданско сдружение „Възраждане“

г-жа Мария Захаријева и г-жа Здравка Славова, която документираща с камера събитието, празникът започна с изпълненията на децата от хора на училището, които зарадваха всички с три любими български народни песни. След това директорът на училището г-жа Таня Борисова покани всички да се хванат на българското хоро. Ученици, облечени в пъстри национални носии, учители и гости се потопиха заедно в ритъма на правото хоро под звуците на „Празнична скоита“, начело на което гордо се развяваше българският трибагренник. Любопитни минавачи наблюдаваха с интерес необичайното събитие. Всички танцуваха под ритмите на народната музика и за пореден път доказаха, че носят България в душите и сърцата си! Надиплено в няколко кръга, веселото хоро увенча честването на Деня на Светите равноапостолни братя Кирил и Методий. Неговата магия създаде невероятното усещане за общност и накара всички да се почувстват като розите на България, където и да се намират по света. Това бе един прекрасен начин да покажем принадлежност и духовно единство чрез безспорните български символи - розата, кирилицата, езика и фолклора.

Нека тази оригинална инициатива да продължи и да стане традиция, и всяка година на 11 май да се извиват кръшни български хора на петте континента на планетата – удивителен и свещен ритуал на единението!

Хор „Лира“

Снежана Таскова

24 май - най-обичаният и светъл ден!

Под звуците на безсмъртния химн на Кирил и Методий започва най-обичаният и светъл ден на родното слово и на българския дух

24 май е! Най-възторженият, най-чистият наш празник!

Ден, в който се прекланяме пред великото дело на нашите първоучители. Това е денят на славянската писменост, на силата и волята на българския народ да пази език и култура. Ние, българите, се гордеем с делото на светите братя Кирил и Методий, защото писмеността е вечният ни завет, запазил народа ни през вековете. Славянската писменост е уникален духовен подвиг.

Славянската писменост е нашият исторически белег.

Днешният ден е особено вълнуващ за БСУ „Д-р П. Берон“ – празник е на българската книжовност; празник е на най-малките ни азбукарчета, които, щастливи и горди, ще завършат първи клас, празник е и на най-големите ни ученици – нашите скъпи абитуриенти, които успешно завършват 12-годишния училищен маратон; празник е за всички нас!

На този свят ден благославяме словото и разтваряме книгите, защото носим надеждата, че те са път към спасението.

Празникът започва с радостна и тържествена атмосфера, с изключително вълнение и оживление. Под звуците на безсмъртния химн на Кирил и Методий започва най-обичаният и светъл ден на родното слово и на българския дух.

Скъпи гости на тържеството са Негово Превъзходителство г-н Лъчезар Петков, посланик на Република

България в Чешката република; г-жа Галя Димитрова, завеждащ Консулска служба в Посолството; представители на Средното училище към Посолството на Руската федерация в Чешката република, начело с директора, г-н Сергей Риженов; представители на българските сдружения и организации в Чешката република.

Поздравления към учители, ученици, родители и гости отправя г-жа Таня Борисова, директор на училището. Силно и въздействащо, приветственото слово докосва сърцата, звучи вълнуващо и оптимистично. "Нека неугасващият творчески дух и желание за знание ни водят напред към нови успехи! Нека да продължим да предаваме на идните поколения българското слово, вярата и науката!"

Сърдечни пожелания към ученици, учители и гости по случай Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост отправя г-н Лъчезар Петков, Посланик на Република България.

Богатата литературно-музикална програма увенчава тържествения празник със свежестта и красивите изпълнения на най-малките – първокласниците, които внушават, че буквите, нашите букви, са толкова красиви и толкова силни, че имат магическата сила да дават успокоение и смисъл, да ни напътстват, да ни дават светлина и воля за живот;

с прекрасните песни на училищния хор „Лира“; със славослова за просветителската мисия на солунските братя, изпълнен прочувствено от ученици от 7 и 10 клас; с динамиката и емоционалната игра на сборна група деца от 2,3, 4 и 5 клас, които приятно изненадват публиката със собствена модерна хореография - поздрав към абитуриентите.

Г-н Петков лично връчва грамоти и награди на отличниците и на учениците, участвали най-активно в живота на училището.

Със специалната Почетна награда за отличен успех, творчески изяви и принос за издигане авторитета на училището се удостоява Георги Стоянов Георгиев от 12 клас, който през целия период на обучение в БСУ е за пример и подражание – гордост и за учители, и за ученици.

Богатата литературно-музикална програма увенчава тържествения празник

В този светъл ден на словото, на българската просвета и култура, признание получават и тези, които носят искрата на знанието - учителите и служителите на БСУ „Д-р П. Берон“ – сертификат за компетентна, ползотворна и успешна работа по време на НВО и ДЗИ през учебната 2017/2018 година.

Днешният празник е посветен на дванадесетокласниците. Това е специален и запомнящ се ден в нашето училище, защото изпращаме Випуск 2018. Техните приятели от 11 клас, с помощта на г-жа Александра Дончева, отправят поетично посвещение и оригинално представят всеки абитуриент в мултимедийна презентация. Очарователни и изпълнени с

ентузиазъм, зрелостниците благодарят за постигнатото през годините на своите учители и на класния ръководител – г-жа Луиза Станева, която с вълнение отправя към тях топли и сърдечни пожелания.

Пътищата се разделят, но всеки ще носи в себе си тези 12 години, изпълнени с много интересни преживявания, приятелства, споделени емоции и весели училищни случки. И за пореден път започва отброяването 1, 2, 3, 4... 12 във вихъра на празничното настроение.

С много цветя и усмивки, под звуците на любими училищни мелодии, зрелостниците се сбогуват с любимото училище.

Пожелаваме им да следват мечтите

си, да покоряват върхове и никога да не се спират пред трудностите. И да помнят, че БСУ „Д-р П. Берон“, гр. Прага е училище с традиции, учителите - с призвание, а учениците - с бъдеще! В този прекрасен ден всички са обхванати от радост, празничност и оптимизъм.

24 май е щастлив ден, в който ечи светлата песен на надеждата „Върви, народе, възродени, към светла бъднина върви!“

24 май е вяра в духовната енергия на един народ, който винаги е вървял окрилен от мечти за просвета и култура, за наука и духовно усъвършенстване!

Снежана Таскова

Ваканция, здравей!

На 17 юни в Дома на националните малцинства би последният звънец за учебната 2017/2018 година. Изминалата учебна година беше изпълнена с много интересни събития. Учениците и родителите от БНУ „Възраждане“ се срещнаха с артистите Мартина Вачкова, Владимир Пенев, Боряна Пунчева, с дъщерята на Йордан Радичков - Розалия Радичкова, с посланик Лъчезар Петков, с известните български писателки Божана Апостолова и Бойка Асиова, с журналиста и преводача Красимир Проданов и др., участваха в честването на 24 май с вицепрезидента Илиана Йотова, в Международния фестивал „Фолклорна мозайка“, в

празнуването на Нова година в Дома на националните общности с представители на украинското, руското, полското, словашкото, русинското малцинство, в инициативата „Розите на България“ и др. С много любов и ентузиазъм бяха организирани и традиционните български празници - Коледа, Баба Марта и 3 март.

В горещия юнски ден родители и ученици изпълниха галерията на Дома в очакване на последния учебен час. Той започна с кратка музикална програма, в която взеха участие учениците от вокално-танцова група „Орфей“ към Българско неделно училище „Възраждане“. Те изпълниха китка от три български

Боряна Павлова и Рая Енева

Деца от предучилищната група на БНУ „Възраждане“

народни песни и тракийски танц, както и авторски песни. Танцьорите и певците бяха наградени с български книги за успешното им представяне на честването по случай 24 май в Микулчице и на заключителния концерт на Международния детски фестивал „Фолклорна мозайка“ в Прага. Боряна Павлова, Никола Ройдев и Рая Енева рецитираха стихове на Иван Вазов, Ран Босилек и Цани Гинчев. Следваше дългоочакваният момент – раздаване на удостоверения за успешно завършен клас и малка почерпка по случай края на учебната година.

Слънчево лято и до нови срещи наесен!

Румяна Кирилова

Денят на Европа в Прага

Посланик Петков и Луиза Станева пред българския щанд

Посетителите имаха възможност да видят филми за нашата страна и да получат отговори на въпросите си от очарователната Пламена Аржант, както и от Луиза Станева, Маргарита Цибулкова и Надя Полакова. Гостите на българския щанд се запознаха с традицията на изработване на мартеници и опитаха българско вино и деликатеси. Разпространени бяха презентационни материали за България.

Организатори на събитието са Европейската комисия, Европейският парламент, Правителството на Чешката република, Оперативната програма за техническо подпомагане към портала за европейски фондове в Чешката република, Министерството на регионалното развитие в Чешката република.

Събитието беше напълно безплатно и без ограничения за достъп от широката общественост. Вечерта завърши с концерт под открито небе.

Раиса Андонова-Щурм

Снимка: архив на Българското посолство

На 9 май на Стршелецки остров в Прага беше отбелязан Денят на Европа, посветен на обединението и мира в Европа. Държавите членки на Европейския съюз се представиха със самостоятелни щандове. Всяка една от тях запозна посетителите със своите традиции и култура по уникален начин, със сувенири, книги и проспекти, дегустации и игри, свързани с познанията на посетите-

лите относно страните и членството им в ЕС.

Посолството на Република България в Чехия и Българският културен институт в Прага популяризираха България и българското председателство на Съвета на ЕС с щанд, който представи националната ни културна идентичност и интегрирането на България в многообразието на обединена Европа.

Почит към паметта на загиналите във Втората световна война

Поднасяне на венци пред паметника на падналите по време на Пражкото въстание българи, Олшански гробища, 7 май 2018 г.

Карел Кутлава и на гробището на загиналите по време на съпротивата. Под звуците на химните на Чехия и България венци и цветя бяха поднесени и пред паметника на падналите по време на Пражкото въстание българи. До него са поставени паметни плочи на 25 български граждани, загинали в дните на Пражкото въстание през май 1945 г. Положени бяха венци от името на Президента на Чешката република Милош Земан, от Сената на парламента, от Камарата на депутатите, от Правителството на Чехия, от Министерството на отбраната, от Генералния щаб на Армията на Чешката република, от Посолството на Република България, от Посолството на Украйна, от община Прага, от Асоциацията на българските сдружения, от Чешкия съюз на бойците за свобода и от Чехословашката легионерска общност.

Инж. Петър Попов

На 7 май 2018 г. на Олшанските гробища в Прага се извърши церемония по поднасяне на венци и цветя пред паметниците на загиналите по време на Втората световна война и по случай 73-годишнината от края на войната.

Траурната церемония започна с полагагането на венци и букети на

Британското военно гробище на Общността на нациите (Комънуелт). След това беше почетена паметта на войниците от бившия Съветски съюз, на загиналите на пражките барикади, на жертвите в Прага 4 и летците от Кралските въздушни сили, на гробовете на армейски генерал Карел Клапалек и на генерал

Снимка: инж. Петър Попов

Аз, Преводача...

(... и художественият превод. Признанието)

И пак ми провървя. Отново мога да говоря за късмет, защото в издателство „Христо Г. Данов“ в Пловдив нямаше редактор, нито преводач с чешки, така че пистата пред мен бе свободна. Ако превеждах от полски например едва ли щях да имам шанс, там бе Иван Вълев - прекрасен преводач и редактор, сменил различни административни постове. След добрите думи за първата ми преведена книга нямаше проблем да подпиша договор и за превод на автора, когото обичах - Владимир Парал. Започнах от единствената му „светла“ книга според чешките критици, защото във всички останали, според същите, той се бил ровил из задния двор на социалистическото общество. „Младият мъж и белият кит“. Преведох я с удоволствие и лекота, защото изказът ѝ бе основно разговорен, а аз го познавах добре от общуванията си с чехи по Слънчев бряг. Писах и на автора, за да уточним някои дреболии, той ми отговори с възхита и похвали, но въпреки това не намери време да се срещнем при моите посещения в Прага. Отново злоупотребих с познанството си с илюстратора Павел Николов и така на гърба на корицата сме моя милост и Татяна. Последва книга от Карел Чапек. Всичко най-известно, най-четено от творбите на големия чешки писател вече бе преведено от моя учител и кумир професор Светомир Иванчев. Оставаше само недовършеният му роман „Животът и творчеството на композитора Фолтин“, който аз много харесвам заради иронията към хора, които искат да надскочат себе си, а нямат сили дори за начален тласък. За да стане по-солидна книгата, прибавихме и разкази от „единия и другия джоб“ и от „апокрифите“, които професор Иванчев навремето не бе включил в издадените споменати книги. За редакторска работа преводът ми бе даден на опитна преводачка от София - Надя Чекърлиева. Нейните намесите бяха съвсем скромни и на място, имаше

Портрет на В. Самоковлиев
от Никола Кучков

и похвални слова с удивителна! След Парал и Чапек се заговори за моята поява като преводач, навярно затова и получих предложение за превод на още три книги на Парал от издателство „Народна култура“. Страхотно!, казах си аз. По-рано родените четящи знаят, че това издателство предлагаше на читателите си всичко най-хубаво от световната литература, написано от 19-ти и 20-ти век, преведено от най-добрите преводачи. Сега и аз редом с тях! Спуснах се да превеждам с хъс, спазих определения срок за предаване на текста и зачаках излизането на книгата. Тук вече искам да се отклоня и да напомня за нещо, което обещах да спомена в предишния си текст - за недобронамереността на някои хора. От началото на 80-те години се появили и нови млади, талантиливи преводачи бохемисти. Едното име, което ми направи силно впечатление и запомних, бе Анжелина Пенчева. Първите ѝ преводи бяха от книгите на Храбал, не само аз бях възхитен и не само аз предричах бъдеще на тази млада преводачка. Другото име ще спестя, не ми е приятно, натоварва ме негативно. Ще ползвам инициалите му - С.К. Въпросната млада дама, амбициозна, напориста и безспорен талант по това време бе редактор в „Народна култура“, в нея бе и хлябът, и ножът. Сама избираше за себе си най-атрактивните заглавия, но няколкото книги, които тя преведе, макар да звучат прекрасно на български, сякаш са писани от нея, липсва неповторимостта, уникалността на автора.

Като редактор и на моите три книги на Парал тя държеше на всяка своя намеса. Толерантно отстъпвах, но се стигна до неразбиране на конкретна ситуация, поради недостатъчните ѝ познания в чешкия език и се наложи дори да пиша на Парал, за да ѝ натрия носа. Във финала на новелата „Панаир на изпълнените желания“ (а не „сбъднатите желания“, както си позволи да промени заглавието ми при издаването ѝ в „Бохемия клуб“ уважаваната и обичана от мен Маргарита Младенова! Марго, Марго, сбъдват се мечтите, желанията се изпълняват, питай Златната рибка!) главният герой убива девойката, в която е влюбен, за да не се чувства отново обвързан, ангажиран и зависим от любовта си. Самата история на мъжа технократ води към това - цялостното му поведение на наранен и обиден от предишна си любов мъж. Госпожа редакторката дори взе да разнася сред колегите, видете ли, авторът насилил девойката, а аз съм я бил убил! Писмото на Парал ѝ затвори устата. Последва друга недобронамереност, явно предизвикана от завист и опасения за конкуренция. Моята скромна персона не може да възприеме подобни поведения, тъй като аз самият никога и никому не съм завиждал, камо ли да му навредя. Свикнал бях да ми завиждат мъже, най-вече заради това, че ме харесват жените, но жена да мери с мен мегдан?! Стори ми се смешно, но се оказа и тъжно, тъй като въпросната С.К. успя да ми спретне класическа мръсотия. Книгата, включваща три новели на Парал, така и не излизаше. Когато я попитах какво се е случило, въпросната дама ми заяви, че я е спряла Вера Ганчева - огромен авторитет по онова време сред преводаческите среди и директор на издателство „Народна култура“. Не вярвах на думите ѝ и затова писах на Вера Ганчева. Отговорът ѝ ме потресе. Госпожа Ганчева изразяваше съжаление, че съм си счупил ръката,

бил съм в гипс, по тия причини не съм си предал навреме превода, той е отпаднал от издателския план и вероятно ще бъде трудно отново да бъде включен. На всичко отгоре авторът пишел по начин, който не отразява в добра светлина нашата социалистическа действителност. Пазя някъде това писмо. Добре че С.К. напусна страната и в нашата бохемистична, почти масонска ложа настъпи покой. Оттогава не съм чул за подобни интриги в нея. Въпросната дама продължи да търси под вола теле в моите прево-

книжка, която заобичах още от филма на Иржи Менцел. Иван ми отказа, тъй като колежка от София отдавна го молела да издадат неин превод на прочутия роман. Разбрах, преглътнах разочарован и забравих. Мина се време, Иван ме потърси с молба да напиша рецензия за превода на въпросната дама. Според него това изобщо не било превод, недоумявал, изобщо не се разбирало за какво става дума. Отказах, тъй като аз самият имах амбиции към това заглавие. Препоръчах злонамерената дама, която написа такава

вид, заради качествата на превода, книгата бе номинирана за първите награди, които получих - наградата „Пловдив“ и награда на Съюза на преводачите в България за най-добър превод на годината 1995. Годишите се нижеха, продължаваха да преподавам български на чужденци в Медицинска академия - Пловдив, а на хонорар чешки в специалността „Чешка филология“ в Пловдивския университет. Растеше броят на преведените от мен книги, достигнах минимума, необходим за кандидатстване за член на Съюза на преводачите в България. Това се случи през 1988 година. Признавам, бях щастлив. Признанието ми за добър преводач бе неоспоримо, членуването в Съюза на преводачите създаваше авторитет и даваше много предимства като творчески отпуски, семинари в страната, от чийто език превеждаш. Бе времето на „перестройката“ и другарите от „Голямата къща“ решили да ме наложат за председател на Дружеството на преводачите в Пловдив. Това не бе прието от никого като спускане с парашут, защото колегите вече добре ме познаваха от организираниите по моя идея новогодишни балове на преводачите и подготвяни от екип Иван Вълев, София Несторова, София Василева (светла й памет, отиде си съвсем млада!) и моя милост. За нашите балове, прочули се из цял Пловдив с остроумията си, закачките, емоциите и изпълненията на хора „Преводачки подмазвачки“, чийто художествен ръководител и диригент бях аз. Невероятно се забавлявахме! Правехме нещо, което по-късно започнаха да правят кои ли не по телевизията – посвещавахме на колеги смешни текстове в рими и хорът ги пееше по познати мелодии. Стигна се дотам, че когато първият български демократично избран президент Желю Желев отново кандидатстваше да оглави държавата ни и беше в Пловдив, нашият хор му изнесе цял концерт в „Балабановата къща“. И той, и съпругата му, всички присъстващи бяха в луд възторг. За илюстрация прибавям текста, посветен на Ж. Желев, който хористките изпяха по мелодията на „Питат ли ме дей зората“:

Хор „Преводачки подмазвачки“ под диригентството на В. Самоковлиев

ди и на едно от обсъжданията като рецензент на моя превод на великолепната книга на Владислав Ванчура „Хлебарят Ян Мархол“ ме обвини в опростяване и обезличаване стила на автора. Хм, нещо което тя самата правеше с петимата автори, които преведе. Естествено, не й останах длъжен, реагирах с остроумно и пикантно изказване, което направи изключително силно впечатление, бях забелязан и запомнен така, че в следващите избори за Управителен съвет на Съюза на преводачите бях избран сред първите от стотината кандидати за дузината негови членове. Голям майтап! „Капризно лято“. Хумористичното романче на Владислав Ванчура е първият висок връх, който покорих. И по пътя към него имаше перипетии. Странно, някои неща като че ли просто трябва да се случат! Предложих на Иван Вълев да преведа тази малка по обем, но изключително оригинална със стила и изказа си

рецензия, че ако се отнасяше за мой превод, сигурно никога повече нямаше и да се опитам да преведа каквато и да е друга книга. По онова време „Народна култура“ се гласеше да издава събрани съчинения на Владислав Ванчура, мен бяха предвидили за „Капризно лято“. С хъс и огромно желание се захванах за работа. Дълго и прецизно превеждах, изпипвах всяка дума, спазих всички срокове, но книгата така и не излезе - поради настъпилият хаос след промените и ликвидирането на издателството. И отново навярно моят късмет?! Янко Бъчваров и Величко Тодоров (светла им памет и на двамата!) решили да ми направят подарък за 50-годишния ми юбилей. По това време бяхме основали вече прочутия наш „Бохемия клуб“ и чрез него моите двама прекрасни колеги и приятели издадоха в малка скромна брошурка и в ограничен тираж моето „Капризно лято“. Бях трогнат от жеста им. Въпреки неугледния си

Питат ли ме...

Музика: патриотична

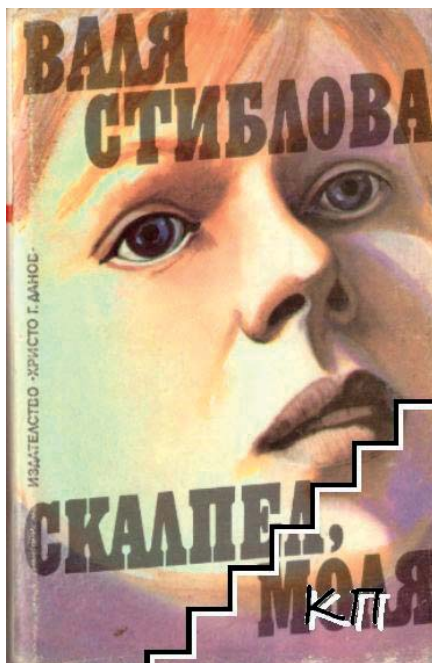
Текст: ласкателен

Питат „Где е президента?
Где ли бяла грива вей?
Дали спори с контрагента,
или кротко си живееш?“

„Тамо – аз ще отговоря,
– дето вихри се купон
и награди днес раздават
славните мъже в „Салоон“.

Президенте наш любими,
превода благослови!
И за туй, че чест стори ни,
наший поклон приеми!

Емоции имах и при осигуряването на поръчители за кандидатстването ми в Съюза на преводачите. Най-напред се обърнах към Янко Бъчваров, с когото още от университета ни свързват искрени приятелски чувства. Естествено, той написа каквото се очаква в такива случаи. За втори поръчител се обърнах към професор Светомир Иванчев. Към този човек от студентските си години изпитвах невероятен респект, дори, бих казал, страх. Набрах обаче кураж и го помолих. Първоначално професор Иванчев заяви, че по принцип не ставал поръчител, защото имал лош опит. Един единствен път станал поръчител, не искал и да си спомня за това. По „партийна линия“ го притиснали да напише препоръка за някаква гастролираща другарка в превода, която преведе една-единствена книжка, препреведена от редактора. Като съпруга на един от номенклатурата тя бе приета за член на Съюза на преводачите, с една единствена книжка! За втора сигурно не си е и помисляла. Това рече професор Иванчев. Последва неловка пауза и: „...но на вас, Самоковлиев, ще стана поръчител. Заради Ванчура. Все някой трябваше да се захване с него, но че това ще стевие, не съм и допускал, изненадахте ме приятно.“ Нещо такова, цитирам по памет. Можете да си представите моите възвращения... „- Кога да дойда, професор Иванчев, да си взема препоръката?“ – „- А, Самоковлиев, да не мислите, че аз ще ви я напиша, сам трябва да си я напишете, аз само ще

я подпиша. И бъдете по-скромен.“ Аз, разбира се, не можех да си напиша сам препоръката и помолих затова най-близкия си съратник, приятелката редакторка София Несторова. Случи се така, че бяхме заедно в София, когато потърсихме професор Иванчев в университета, да сложи подписа си под нейната препоръка, написана от негово име. Професорът взе листа и се зачете. По едно време надигна поглед иззад очилата и каза: „– Самоковлиев, нали се разбрахме по-скромно...“ – „А, не, професор Иванчев“ – възразих. „– Аз не съм писал това, София Несторова...“ Тя пък добави: „- Аз пък преписвах от Янко Бъчваров!“ Професорът се засмя, продължи да чете и тъй като към края имаше и препоръки към моя милост да проявявам по-голяма прецизност, професорът, прие това за „скромност“ и подписа препоръката. От тези години са най-прекрасните ми спомени, свързани покрай превода ми с общуването с редактори, колеги и приятели. Имах и една единствена приятна среща с авторката на преведена от мен книга, посрещната добре от българския читател. Става дума за лекарска любовна история на фона на болница, а това е и досега обичано място за екстремни медицински случаи, привършващи успешно, за драми, конфликти и любовни перипетии. Спомнете си в „Болница на края на града“ или днешния наш

„Откраднат живот“. Книгата се казва „Скалпел, моля“, по нея бе заснет и филм с красавицата на тогавашното чешко кино Яна Брейхова в главната роля. Авторката на книгата е Валя Стиблова, лекар психиатър във Виноградската болница в Прага. Не си спомням как издирих контакта, но се свързах с нея и помолих за среща, за да ѝ предам екземпляр от преведената на български език нейна книга. Госпожа Стиблова бе на годините на майка ми, родена 1922 година, изключително мила и обаятелна жена. Прие ме най-сърдечно в кабинета си на завеждащ психиатричната клиника. Беше непосредствено след Нова година, не помня коя, в ъгъла до прозореца имаше елха и под нея един единствен подарък. Оказа се, че е за мен – ваза от гравирани, изключително красив цветен кристал. Много ми е скъпа тази ваза, заема почетно място в бюфета сред кристалите на Татяна – забранявам да се слагат в нея цветя от страх да не я изгубя!

У дома, в Поморие, се пазят и други материални доказателства за моето признание като преводач. Наградата на Пловдивския кмет е оригинална скулптурна пластика на изкривен, усукан трон – неудобството да седиш в него като творец. От СПБ някаква грамота, прибрана някъде от Татяна.

Грамотите не ме вълнуваха, това, че съм член на Съюза на преводачите в България ми стигаше. Чувах добри думи за себе си и от колеги, и от читатели. Имах планове и за в бъдеще, исках да преведа книги на Храбал, бях се зарекъл, че ще продължа да превеждам Ванчура. Знаете, обаче, какъв хаос настъпи в културата ни след така наречените „промени“, знаете какво се издаваше. От друга страна, обаче, той се оказа удобен за нововъзникналите частни издавателства, да търсят начини за спонсориране и за издаване на чешка литература в България и това отново ме върна към превода. Отново можех да превеждам избрани от мен книги, но за това следващия път. Та така...

Васил Самоковлиев

Конкурс за превод и есе

На 4 юни 2018 г. в БКИ бяха отчетени резултатите от конкурса за превод и есе, организиран за 7-ма поредна година от българския лектор в Карловия университет. По традиция в конкурса участват студенти от Карловия университет в Прага, Масариковия университет в Бърно, от университета в Пардубице. В него има раздел и за ученици, които създават собствени текстове на тема: "Какво е за мен България?". В частта за превод тази година беше даден разказът на Мирослав Пенков „Съседната стая“.

За превод от български на чешки език се класираха: Мартин Вибирал, Якуб Квасничка, Катержина Урбанкова (и тримата от Масариковия университет), Викторас Илиопулос (от Карловия университет); в категорията „превод от български на словашки език“, въведена, за да уважи и открий уменията на студентите от Масариковия университет - Патриция Черна, Михаела Иванова, Людмила Славикова, Вероника Пастелякова. В категорията „студентско есе“ – Михаела Иванова, Мартин Вибирал, Ве-

роника Пастелякова (от Масариковия университет). По традиция в конкурса взеха участие и учениците от българските училища в Прага и Братислава. Отличени са: Симона Благова (БСУ „Хр. Ботев“, Братислава), Пламена Петрова (БСУ „П. Берон“, Прага) и Михаела Би-хариова (БСУ „Хр. Ботев“, Братислава). Конкурсът беше посветен на Българското председателство на Съвета на Европа и беше под патронажа на българския посланик г-н Лъчезар Петков.

Д-р Таня Янкова

Какво е за мен България?

Преди да започна да пиша това есе, направих кратко проучване между най-близките си приятели. Задах въпроса – „Какво е за тебе България?“ „Амиииии, не знам какво да кажа...“ – точно така започваха най-често кратките им отговори. За съжаление, това не беше никаква изненада за мен. Може би поради факта, че приятелите ми знаят моето отношение към България, им беше трудно да си изразят открито мнението. Според мен изпитваха притеснения да не кажат неща, които притежават негативен подтекст. Не искаха да изглеждат като хора, които се сещат само за някакви безумни стереотипи. Така или иначе, отговорите им бяха безумно стереотипни. Няма да съм по-конкретна, това есе не си заслужава да има изречения, с които всеки един от нас – всеки един човек със специално отношение към България, се е сблъсквал през живота си хиляди пъти и не би трябвало да ги чете отново. Все пак България е нещо повече от лятната ваканция, нали? Какво е за мен България? Най-трудният въпрос, който някой може да ми зададе. Преди няколко години – когато не знаех почти нищо за България, какво бих отговорила? Най-вероятно бих се държала като моите приятели по време на краткото проучване, за което пиша в предишния абзац. Моето мнение, че другите мислят, че не знаят нищо за България, идва от факта, че аз самата не съм могла да премахна грешните стереотипи от ума си. Сега си го признавам. Призна-

вам го като човек, който има български корени. Откакто съм се родила, България е част от мен, една част от идентичността ми. Почти цял живот е била скрита или не е била присъстваща, защото нищо не съм знаела за нея. Излизила е наяве само тогава, когато някой ме е питал дали фамилията ми е руска. „Не, не е руска, българска е.“ Ако някой ме помолеше да кажа нещо за България, не можех – чувствах се като по време на изпит, когато имам бяло петно в паметта. Знаех, че сигурно бих могла да кажа нещо за България, но никога не съм се държала адекватно. Също така не обичах (и до ден днешен не обичам) да обяснявам родовата си линия. Имаше едно нещо, което ме дразнеше прекалено много – че не владее езика. На мнение съм, че колкото езика знаеш, толкова живота имаш. Въпреки това никога не съм питала защо не е било възможно да ме възпитават в двуезична среда – миналото трябва да си остане в миналото. Преди няколко години (вече като възрастна) реших, че искам да стана човек, който принадлежи към две култури. Ако някой би ме попитал какво общо имам с България, повече не бих желала да отговарям – аз съм наполовина българка. Имах желание предишното изречение да стане реалност. Разбрах, че в това пътешествие никой няма да ме хване за ръката и да ми помогне. И какво направих, за да постигна мечтата си? Записах българска филология. От този момент

нататък... сигурно не трябва да обяснявам какво се е случило. Миналата година, няколко дни преди държавния изпит, бях много стресирана. Тогава един от най-близките ми хора ми каза следното – „Абсолютно не мога да разбера защо се паникьосваш. Разбира се, винаги ще има неща, които няма да владееш, но като цяло – тук става дума за българска филология, която не само изучаваш, а просто живееш с нея! Време е да го осъзнаеш.“ И след тези думи го разбрах и почувствах облекчение. България е за мене спокойствието, хармонията, личният ми свят, който (ако не съм в университета) не го споделям с никой друг на света. България е моята идентичност, която все още се ражда. Постепенно, крачка по крачка, набира сила и става по-равностойна на другата ми идентичност. България за мене представлява нещо, което нося в себе си и със сигурност мога да кажа, че никога няма да го загубя, без значение дали някога ще замина за България или не, дали някога ще проговоря на български или не. Вече е там. Всеки божи ден я осъзнавам и се наслаждавам на нейното присъствие. Животът ми вече е разделен на два етапа: преди да започна да следвам българска филология и след това. България е за мене начин на живот, начин за изкарване на хляба, невероятно чувство, че съм у дома. България е любов за цял живот.

Михаела Иванова

Изложба с картини на художника Ярослав Вешин

И. Траянова, посланик Л. Петков, Г. Тодорова – директор на БКИ, доц. д-р Соня Пенкова – директор на Националния военноисторически музей

На 10 май в галерията на Българския културен институт в Прага беше открита изложба с картини на един от „българските чехи“, художника Ярослав Вешин (1860–1915), чийто живот и творчество са свързани предимно с България. Изложбата е подготвена и реализирана с финансовата подкрепа на Министерството на културата на България, а нейни организатори са БКИ в Прага, Посолството на Република България и Националният военноисторически музей, чието притежание са голяма част от картините на художника.

Вешин е известен в областта на художественото изкуство още преди да напусне родината си чрез изложбите си в Берлин, Виена, Прага, Антверпен, Брюксел. Във втората си родина България той преподава в Художественото училище, става един от основателите на Съюза на южнославянските художници „Лада“ и работи като художник към Министерството на войната.

На изложбата са представени негови творби с военна тематика, създадени в периода 1906–1914 г.

Сред официалните гости на откриването бяха племенничките на художника Милена Вешинова и Мария Вешинова-Фухсова, Мирослав Зазворка (кмет на родния град на Ярослав Вешин - Врани), Павел Чижек (кмет на родния град на бащата на художника Спалене Поржичи), уредникът на музея във Врани и хроникьор на Вешиновия род Ян Хроз, дипломати,

хора на науката и изкуството, представители на чешката и българската общност в Прага.

Вечерта беше открита с музикален поздрав – полка от Бедржих Сметана. Директорката на БКИ в Прага, г-жа Галина Тодорова, отправи благодарност към директорката на Националния военноисторически музей доц. д-р Соня Пенкова, към редица български държавни институции (Министерството на културата и Министерството на отбраната), както и към семейството на чешкия художник, че са помогнали „да пренесем това богатство“ в Прага. Тя припомни, че макар да се изгражда професионално като художник в Австро-Унгария и Германия, през по-голямата част от живота си Ярослав Вешин твори в България, която се превръща в негова втора родина. Затова неговите картини са част от културното наследство както на Чешката република, така и на България.

Българският посланик в Чешката република, Н. Пр. Лъчезар Петков, изрази радостта си, че участва в откриването на тази изложба, която може да се смята за една от върховите точки от поредицата културни инициативи, съпътстващи българското председателство на Съвета на Европейския съюз през първото полугодие на 2018 г. Посланикът сподели, че е израснал с част от картините на Ярослав Вешин, окачени на видно място в дома на пращия му.

Директорката на Националния военноисторически музей доц. д-р Соня

Пенкова благодари за съдействието на БКИ и на Българското посолство в Прага, както и на българските държавни институции при подготовката и реализирането на тази изложба, чрез която музеят има възможност да покаже пред чешката публика част от своите експозиции. Именно в него се съхранява голяма част от творбите на Ярослав Вешин. Тя сподели пред присъстващите един малко известен и същевременно любопитен факт, свързан с историята на Националния военноисторически музей – преди повече от един век, когато се търси подходящо място за него, чешкият художник предлага като временно решение своето ателие. Първата световна война временно отлага реализирането на този благороден замисъл, който става възможен няколко

Павел Чижек – кмет на Спалене Поржичи, с Мария Вешинова-Фухсова и Милена Вешинова – племеннички на художника

години след това, когато Ярослав Вешин вече не е между живите. И до днес сред постоянната експозиция на музея са именно картините на големия художник, свързал съдбата си с България.

Откриването на изложбата завърши отново с музикален поздрав – мазурка от Фредерик Шопен. Гостите в залата имаха възможност да разгледат художествените шедеври, които ни е оставил Ярослав Вешин, в непринудени разговори и с чаша вино в ръка.

Д-р Красимира Мархолева

Снимки: д-р Красимира Мархолева

Дългата история ме привлича и ме предизвиква

Интервю с писателката Яница Радева

Яница Радева

Романът Ви „Пътят към Тива“ беше сред номинираните за Националната литературна награда за български роман на годината на Националния дарителски фонд „13 века България“. Подобна номинация е своеобразно признание за високата художествена стойност на творбата. Как обаче я възприемате Вие? Беше ли очаквана за Вас?

Участието в конкурс като този на Националния дарителски фонд „13 века България“ дава възможност не само издателството, но и авторът да изпрати своята книга. В конкурса участва не всеки роман, издаден през предходната година, а само онзи, който е бил изпратен на Фонда от издателството или от автора. На церемонията и организаторите, и журито споменаха 34 изпратени романа. Това е наистина немалка конкуренция и немалка работа за журито, но и означава, че толкова автори са пожелали участие, не казвам състезание, защото един литературен конкурс няма състезателен принцип. Литературата не може да е състезание, макар че така изглежда. Така че пожелавайки да участвам, аз съм пожелала поне досег с номинираната група. Ще бъде неискрено да кажа, че не съм имала надежди. Всеки има своите поне тайни очаквания, щом участва.

„Пътят към Тива“ предлага нов прочит на един от най-известните древногръцки митове. Читателите на романа се срещат с един Едип, който е доста по-различен от онзи, когото познават. Как се роди идеята за този роман?

Написването на „Пътят към Тива“ не беше планирано, но беше извънредно предизвикателство, което не можех да откажа. Започнах да пиша след разговорите с един изследовател на Античността и философ – Иван Драгоев, чиято книга „Мит и идентичност, или защо Едип няма комплекс“ прочетох през 2016 г. Тогава започнах да пиша романа, като вложих в образа на моя герой черти на съвременния човек, търсещ себе си. Всъщност хората от всички времена са търсили себе си. Много ми помогна книгата на Марк Аврелий „Към себе си“ и не само тя, разбира се. Също така искам да гледам на романа си като дело, свързващо българите, които живеем в България, и онези, които живеят в някоя друга държава, тъй като Иван Драгоев, който ми помогна с много коментари върху древния свят, е избрал за такава друга държава Испания преди около 18 години.

Писането на подобен род творби изисква много добро познаване на епохата, в която се развива действието, в случая на Античността. Имате ли свои любими източници за периода? Бихте ли ни разказали повече за процеса на писане на романа?

Да, наистина, за да се пише за една отминала епоха, дори и да се разкаже един мит, свързан с една такава епоха, е нужно доста четене за Античността и на произведенията от Античността, не само фантазия. За мен беше важно да сложа една нова „глава на мита“. Затова освен Аврелий на помощ дойде и Омир, и разбира се, Софокъл. Препрочитах различните преводи на трагедията „Едип цар“, тъй като не ползвам старогръцки. За различни неизвестни ми неща се допитвах до специалисти, не само И. Драгоев, но и например Николай Гочев и Доротея Табакова, препода-

ватели от Софийския университет, или откривах истински съкровища в бележките с дребен шрифт на преводачите. Многократно препрочитах описанията на Павзаний за древния свят. Направих си дори карта на пътя на Едип между Коринт, Делфи и Тива. Имам бележки от доста автори, но може би не е важно какво пишеш и чей е чел, докато е писал, а как е използвал прочетеното.

Нуждаят ли се съвременните читатели от „ключ“ към интерпретирането на творби като „Пътят към Тива“, в които митологичното е от изключително важно значение?

Опитах се да пиша така, че ключ да не е необходим, така както не е нужно за читателя помощно средство, докато четете фантастичен роман или пък легенда. Искам романът да е поканен за читателя да влезе в мита, а не да му го разказвам.

Спомняте ли си кога написате първата си художествена творба? В какъв жанр беше тя?

Нека разкажа за първата работа, която се опитвах да копира художествена условност, без да бъде творба. Това беше едно домашно в четвърти клас, което трябваше да представлява стихотворение, подобно на тези, които бяхме чели в час. Тогава открих колко приятно е да измисляш. Дотогава не бях измисляла нищо с думи и не си бях задавала въпроса кой измисля нещата, които четем. Те просто бяха в учебника или в книгата. Тогава си направих своя особена книга от една тетрадка, в която написах по едно стихотворение за всички сезони и дори за Априлското въстание, а след всяко стихотворение следваше рисунка.

Автор сте както на проза, така и на поезия. Имате две публикувани стихосбирки, редица разкази, романи, както и литературоведско изследване, посветено на поезията на Иван Теофилов. Кой е жанрът, в който се чувствате в свои води?

Все повече ме привлича прозата, и то дългата история, тоест романът. Той

ми позволява да остана по-дълго време в света, който измислям. Стихотворението е като една кратка инжекция фантазия. Вероятно с времето имам нужда от по-големи дози фантазия. Но макар и все по-рядко се връщам и към поезията.

А има ли жанр, който за Вас е предизвикателство?

Както споменах, дългата история ме привлича, тя ме и предизвиква, макар че никога не съм сигурна дали ще има нова дълга история. Мисля, че не бих могла да напиша пиеса. Но не го чувствам като предизвикателство и страшно ме респектират драматурзите. Това е още една нагласа на съзнанието, която обаче ми е непозната.

Според Вас кои са запомнящите се произведения на българската художествена литература, издадени през последното десетилетие?

Това е доста труден въпрос. Мисля, че Умберто Еко беше казал, че една книга е важна и стойностна, ако за нея говорят и я помнят десет години след написването ѝ. Това е много добър начин човек да разбере дали онова, което е било хвалено навремето, не е било просто рекламен продукт. Така че нека се върнем мислено във времето около 2007, 2008 или 2009 г. и да видим кои са книгите, които се помнят оттогава. Сещам се за „Земните градини на Богородица“ от Емилия Дворянова. Една книга, която ме развълнува дълбоко още от първото си изречение. Надявам се някой след десет години да каже същото и за романа на Владимир Полеганов „Другият сън“ – той е талантлив млад автор, който много може да даде на българската литература. „Възвишение“ от Милен Русков продължава да

въълнува читателите и изследователите, така че със сигурност ще премине 10-годишния период според Умберто Еко. Особен е езикът на романа и не зная как младите читатели го възприемат. Във възприемането на някои от съвременните творби от учениците има наистина проблем. Учители са ми казвали, че езиковите игри ги затрудняват, просто не са свикнали. Творбите на Георги Господинов също се радват на успех сред читателите. Възприемат се лесно – случи ми се да представя преди време по едно стихотворение от Г. Господинов и от Ани Илков пред студенти от първи курс на специалност Книгоиздаване, за да онагледя българския постмодернизъм и всъщност много по-близо за студентите беше това на Господинов. От поезията искам да спомена още и имената на Иван Цанев и на Николай Кънчев. Последната приживе книга на Николай Кънчев излезе през 2007 г. и съм сигурна, че поезията му ще звучи актуално и след десет и още повече години, стига да има кой да чете на български и да се интересува от поезия.

Какъв тип читател сте?

Чуден въпрос и труден. Защото не зная колко типа читатели има. Аз нерядко съм в ролята на професионален читател, защото съм завършила Българска филология и чета не толкова за удоволствие, колкото да внимавам как е направена една творба.

Имате ли любим автор?

Любимите автори се менят с времето. Откривам някаква книга, харесва ми и авторът ми става любим. Наскоро открих Йон Калман Стефансон, прекрасен автор от Исландия. Четох

„Между ада и рая“ със захлас, но и с желание да го разгадая.

Коя е книгата, която четете в момента?

Около мен има винаги повече от една книга, която претендира да е четена „в момента“. Преди две вечери четох „Градина пепел“ от Данило Киш в превод на Людмила Миндова, един роман, който излезе преди две години, но чак сега си го навакствам. Сега очаква да го разтворя романът на Иън Макюън – „Събота“ в превод на Радосвета Гетова. А покрай моите филологически хрумвания издирвам разни книги за Дон Жуан от български автори и вчера в Народната библиотека прочетох една пиеса от 1964 година от Димитър Янакиев. Изобщо разнородно откъм книги е при мен. Надявам се и при всички читатели на списанието да е пъстро във всичко.

Десислава Вилимовска

Яница Радева е родена в град Ямбол. През 2002 г. печели първа награда в Националния младежки конкурс „Веселин Ханчев“, която включва и издаване на стихосбирка. Така на бял свят се появява „Друг ритъм“ (2003 г.). През 2009 г. стихотворението ѝ „Камък“ получава първа награда в Националния конкурс за лирично стихотворение на името на Пенчо и Петко Славейкови. През 2011 г. излиза първата ѝ белетристична книга – „Бонбониевата“, заради която Яница Радева е отличена с Грамота за млад автор от Министерството на културата. През 2012 г. е издадена втората ѝ стихосбирка – „Кошерът на думите“ (номинирана за наградата „Николай Кънчев“), а завръщането към прозата е осъществено през 2015 г. с романа „Сезонът на Йоана“.

Яница Радева е автор и на множество литературни рецензии, както и на монографията „Обетован кръг. Времена и пространства в поезията на Иван Теофилов“ (2014 г.). Нейни творби са публикувани в редица сборници и периодични издания, сред които са „Фейсконтрол“ (2006 г.), „Антология на младите български поети“ (2007 г.), сп. „Алтера“, „Литературен вестник“ и много др. Последният засега роман на Яница Радева „Пътят към Тива“ е издаден през 2017 г.

Из „Пътят към Тива“

Пирът в Коринт

Цъфтежът на маслините отминаваше. През този сезон вятърът откъм сушата и откъм морето е еднакво приятен за тялото и погледът не се спира на изгорелите къдри на трева-та или на изкачващата се към небето димна пътека от пожар, с каквито всяко лято е обилно, преди да настъпни колебливата есен. Младият мъж обича тънкия аромат на маслините, които растат по дължината на Лахейската улица и предлагат сянка на тръгналия към храма на Афродита, към пазара или към някое от двете пристанища. Търговците в навилоните по улицата също благославят ръката, посадила тези дървета. А дърдорковците без занимание, каквито се намират във всеки град, дори в Коринт, където работа има за всеки, чиито ръце могат да държат игла, чук или секира, защото всеки кораб се нуждае не само от Посейдон, ликът, на когото е изобразен на фара в Лахейското пристанище, но и от ръката на майстор, седнали под някоя маслина, обясняват подробно как е станало посаждането. За тези благородни издънки, казват те, предишният владетел, бащата на сегашния цар Полиб, издал декрет. С него наредил на градинарите да изберат най-издръжливи на ветровете дръвчета. Какво ли би било някой да измисли начин да свърже двете пристанища, та корабите да стигнат бързо от едното до другото?! Когато започнат да говорят така, търговците махат с ръка и влизат в дюкяните, защото не им се слушат фантазмагории и небивалици. Но през днешния ден дърдорковците се занимаваха със съвсем друго. Говореха за даровете, които щяха да пристигнат с корабите за царя Полиб.

Едип също бързаше, защото дърдорковците не преувеличаваха и този ден наистина имаше с какво да бъде запомнен, макар че той беше започнал като всеки друг. Първо, когато беше отворил очи, синът на владетеля беше размърдал пръстите на краката си, после беше разтрил прасците си и капачките на коленете си, накрая се беше пресегнал за тоягата, изкусно

изработена от коринтските майстори. Всяка сутрин, щом се протегнаше към нея, в сърцето му се забиваше острието на онази златна игла на спомена. С времето болката от това острие стана по-поносима, но никога не се изличи напълно, ала той и не искаше. Ако би зараснало пробождането, сам би се пробол отново, за да помни. Когато златната игла се забиваше в сърцето му, Едип, за когото също говорят все по-често дърдорковците, защото приближава възраст, подходяща за владетел, стискаше медальона. Този медальон не е от скъпоценен камък, като онези, които търговците от Египет излагат пред гладните за новости очи на минувачите по Лахейската улица. Човек би казал, че медальонът на Едип не подхожда на принц. Но е скъп. Цената му не се измерва в таланти, нито със сребърни или златни монети.

Когато след завръщането си от Ефес се възстанови от болестта, която Посейдон праща на неопитните пътници, и възвърна речта си от страха, който бра в ефеската гора, макар че всички забелязаха, че му остана привичка да спира наред някоя дума, Едип поиска да повикат бижутери. Когато те пристъпиха гордо, както съсловието им ги възпитаваше, той, все така внимавайки за думите си, бавно, отмерено, сякаш следваше вътрешен такт, каза:

– Направете ми от тази плочка медальон.

Полиб от трона си потвърди – направи. Бижутерите взеха в опитните си ръце керамичната плочка, на която се виждаше част от крило, вероятно от феникс, или друга летяща твар, те не желаеха да гадаят – понеже не са от съсловието, на което му влиза в работата гадателството. Само се поклониха и не зададоха излишни въпроси, а единствено необходимите – за материала на верижката, за дължината ѝ и за времето за изработка. И когато върнаха плочката, опримчена като с паяжина с едва забележима сребърна нишка, момчето Едип за пръв път след онова злощастно пътуване, както го наричаше майка му, се усмихна. Сложи медальона на врата си и години изтекоха оттогава,

както изтичат песъчинките, щом ги загребеш, и среброто потъмня, покрито се с патина, която му създаваше нова, особена красота. Ето, момчето е мъж, който може да бъде видян понякога да стиска плочката с едната си ръка, а с другата – тоягата, и да обхожда от край до край Лахейската улица, от едното до другото пристанище, потънал в размисъл. По-миналата есен Едип се спусна по нея с двуколка, за да отведе учителя си при търговските кораби и да го изпрати на новата му длъжност. Сега се учеше сам от всичко, което погледът му докосваше. Куцането е препятствие за крака ти, но не и за свободния избор, беше му казал на сбогуване мъдрецът и беше допълнил още думи, над които Едип понякога се размисляше.

Но сега беше забравил тази мисъл. Сега бързаше да стигне по-скоро пристанището. Дори не дочака топлата погача, която робинята щеше всеки момент да внесе, защото държавните дела не могат да се отлагат. Той беше грабнал тоягата, веднага щом научи, че корабът с чужденците, които щеше да посрещне, е пристигнал. Дошлият с известията войник каза също, че дарът за Полиб бил наистина необикновен, той не бил виждал такъв. Едип бързо и напето се качи в двуколката, така че тоягата му изглеждаше по-скоро скиптър, отколкото помощен крак. Днес ще се представи като достоен заместник на баща си. А довчера чужденците ще се присъединят към пира, който Полиб ще даде. Едип отдавна знае как да се държи на пир и как да преценява хората по това как те се държат на пир. И отдавна са му омръзнали тези угощения. Всъщност не за гуляя и приказките, а за изпитание на събеседниците служат пирове. Затова Едип изтърпява тези събирания, както от принц се изисква, за да се упражнява в уменията да бъде ловец на жестовете, протяганията на ръцете и на всяко подаване на чашата за вино към кратера, който красив като Ерос виночерпец разнася между гостите. Онзи, който ламти на пир и бърка с ръка в блюдото алчно, не е човек, достоен за трапезата на боговете, беше му казал на онова първо пиршество Полиб. И тогава Едип цяла

нощ бе следил движенията на мъжете, начина, по който утоляват жаждата си, за да види кой от всички е най-достоеен и беше разбрал, че достойни след няколко чаши вино няма. Затова Едип беше обърнал очи към танцьорките, но си беше спомнил, че не е благонаивно дълго да се взират очите в изваяните тела, тъй като това също така издава слабост, както да загребваш без мярка в блюдото или да оставиш да те съблазни напитката.

Колата му стигна края на Лахейската улица и пред погледа му изникнаха корабите, покачени на стойките, за да ги изсуши след дълго плаване слънцето. Майсторите и помощниците не се мяркаха край тях, за да остързват налепените рапани и миди. Никой не сменяше изгнили греди, никой не се беше заел да попълва с восък фугите. Платната бяха свалени и отнесени в шатрите за кърпене и мачтите изглеждаха по-високи. Работилницата за калафатене, построена едва в края на предходната олимпиада по настояване на онзи мъдър мъж Айметокъл, който направи чертежите, вече беше известна сред морските народи.

Сега обаче на стойките с корабите нямаше работници. Пръв Айметокъл забеляза слизация от колата принц и се приближи да го поздрави не само защото е наследник, но и защото му е драг на сърцето. На централното място на пристанището, там където обикновено акостираха чуждестранните кораби, Едип разпозна да се издигат мачтите с навитите платна на финикийския. Пътят към него беше задръстен от спрели коли, от войници, от работници, от любопитни търговци, затворили дюкяните и дошли да гледат новостите и после дълго да ги разказват, така че накрая, както често се случва, от мравката ще стане мечка.

Множеството отвори коридор към чуждестранната свита, която очакваше на палубата представител на Полиб или самия него, за да приеме дара, а тях да настани на сгодно за почивка място. Едип изпълни каквото беше научен. Учителят му би се гордял с него. С царствена осанка и без бързанае, той се изкачи по дървената стълба на палубата. Точно същото вършеше Полиб, когато посрещаше чужденци, Едип го бе наблюдавал

внимателно. Вероятно това правеше сега в другото пристанище, където също акостираха кораби. Ръката на Едип бръкна в дрехата и извади поздравителен свитък, в който бе вписан дарът от цар Полиб – три коня за колесница, необяздени още. После с жест бе посочил пределите на града и отвъд тях. Там са пасищата, в които отрастват коне като подарените, а в далечината има борова гора, която се издига като крепостна стена още от морския бряг. Натам е и другото пристанище, където е Полиб, но той ще ги срещне лично скоро. Едип обясни къде ще бъдат настанени за отмора чаканите гости, извести ги за термите, до които ще бъдат заведени за изкъпване и намазване с масло, и времето, в което ще дойдат да ги вземат

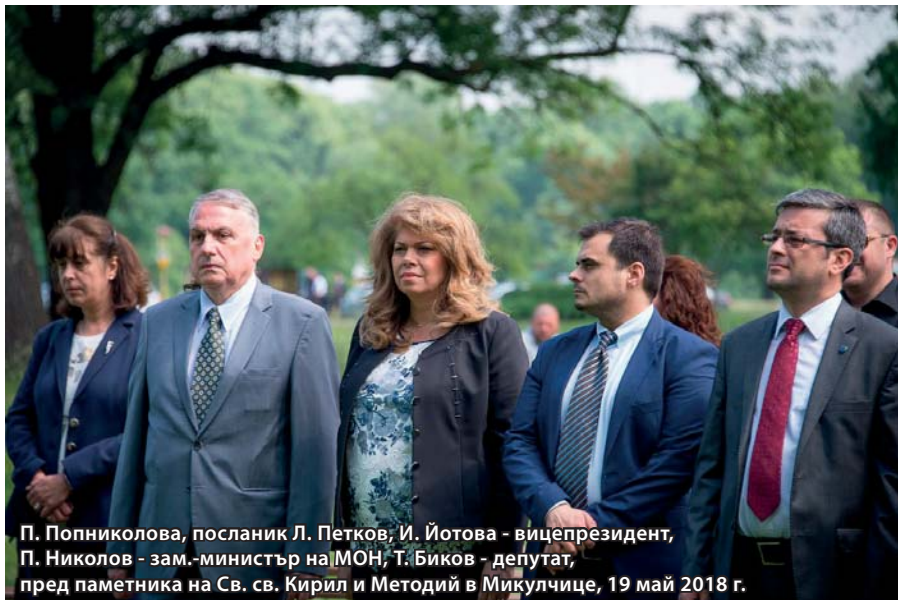
и отведат до мястото на гощавката. Тя ще бъде в една градина, каквато не сте виждали по вашите места. Едип имаше предвид, че в градината освен прозрачния аромат на маслините, щеше да се разнася и този от цъфналите бадемове дървета, а недалеч от трапезата гостите щяха да видят изкуственото езеро, което един египетски майстор беше направил за приказ – чак до есента в него цъфтяха водни растения. След това с друг жест Едип нареди на коларите да отведат гостите до разпускатите тялото терми, а множеството в захлас наблюдаваше и се радваше какъв късметлия е Полиб, а и те самите като граждани, с такъв бъдещ управник.

Яница Радева

Снимка: личен архив на Яница Радева

Денят на славянската писменост и култура в Микулчице

Българите в Чехия честваха празника с вицепрезидента на България Илияна Йотова

П. Попниколова, посланик Л. Петков, И. Йотова - вицепрезидент, П. Николов - зам.-министър на МОН, Т. Биков - депутат, пред паметника на Св. св. Кирил и Методий в Микулчице, 19 май 2018 г.

На 19 май в Микулчице, Южна Моравия, се състоя традиционното честване на Деня на славянската писменост и култура. Тази година празникът придоби историческа значимост не само поради българското председателство в ЕС, но и във връзка с визитата на вицепрезидента на Република България Илияна Йотова в Чехия. Микулчице е свято място, защото именно там се предполага, че е погребан Методий. Там е паметникът на Св. Св. Кирил и Методий, дело на българския творец Емил Венков.

Тържествената част на празника започна с полагане на цветя на паметната плоча на Светите братя и венци пред паметника на светите равноапостоли Кирил и Методий. Вицепрезидентът на България Илияна Йотова определи Микулчице не само като свято място за поклонение, а и за обединение на европейските народи, необходимо днес, за да можем заедно да посрещнем заплахите, пред които е изправен светът. Тя говори за божествената мисия на светите братя, които са ни дали в ръцете най-важното - книжнината и познанието, тези, които преди 11 века „създават нова азбука, за да достигне познанието до хиляди славяни

на родния им език“. Вицепрезидентът сподели, че е огромно щастие да бъдем в Микулчице - място символ на духовното начало на българите. Като представител на българската държава Илияна Йотова изказа огромната си благодарност за политиката, която Чехия има към българското малцинство и за това, че българските културни събития намират място в културния календар на Чешката република. Тя благодари за чудесните

В очакване на празника

двустранни отношения на България и Чехия, за доброто партньорство в рамките на ЕС и на местната власт на Микулчице, която пази и съхранява паметта за делото на двамата първоучители и техните ученици. Илияна Йотова се обърна специално към учителите, които живеят извън границата на България, като ги нарече съвременните будители - именно те са тези, които предават освен езика и писмеността, голямата любов към родината България на децата ни. „Трябва да бъдете горди, защото сте наречени будители“ - призова тя и допълни, че най-голямото призвание на човека е образованието и днес всички ние в Европа залагаме на образованието, вярваме и работим за една Европа на познанието. Негово Високопреподобие Архимандрит Атанасий, протосингел на Западно и Средноевропейската митрополия отслужи благодарствен молебен. Той призова да отправим молитва към светите братя Кирил и Методий да благославят славянския род, да благославят българския род и нашето отечество България. Водещата на събитието, г-жа Боряна Пунчева, благодари сърдечно на чешките ни приятели от името на събралите се на празника сънародници, че ни дават възможност именно в Микулчице, на тяхна земя, ние, българите, да бъдем домакини. Н. Пр. посланик Лъчезар Петков започна речта си с думите: „Днешното тържествено честване е израз на едно осъзнато и дълбоко преклонение пред гения на Св. Св. Кирил и Методий, създали фундамента на хуманните и културни ценности в християнската перспектива, както на нас, българите, така и на други славянски народи. Светът ги почита като патрони на Европа и това ни дава сила и надежда и днес, когато носим отговорност за едно ново по същността си единство във времето на Българското председателство на Съвета на Европейския съюз.“ Той говори за паметта и осъзнатото величието на делото на

първоучителите, което ни дава сили да се справим с предизвикателствата на света, в който живеем, и по-силно да вярваме в това, което ни свързва - вярата, морала, духовността, без да мислим за разликите в езика или националните традиции. Г-н Лъчезар Петков сподели желанието да видим България и Чехия на първа линия в европейското семейство, а защо не и в глобалния свят, което и двете държави заслужават.

Посланикът се обърна още в началото на речта си към децата, а след това спомена, че именно днес и сега държавата, църквата, училището и семейството са призвани с общи усилия да се борят за каузата и да бъдат опора на най-младите. Той отправи лично благодарност към всички чешки институции за любезното им съдействие да бъде организиран празникът, както и към всички сътрудници от Посолството, Българския културен институт, Българското училище „Д-р Петър Берон“, към българските сдружения „Възраждане“ - Прага, „Пирин“ - Бърно, танцов състав „Китка“ към сдружение „Български ритми“ - Виена.

Тази година събитието беше означено с представяне на децата от вокално-танцова група „Орфей“ към Българското неделно училище „Възраждане“. Представянето им повдигна всеобщото настроение и беше последвано от бурни аплодисменти. В програмата участваха също танцовите състави „Китка“ - сдружение „Български ритми“, Виена, танцов

„Тракийски танц“ в изпълнение на вокално-танцова група „Орфей“ към Българско неделно училище „Възраждане“

ансамбъл „Пирин“ от Бърно и деца от Българското неделно училище в Бърно. Ученици от БСУ „Д-р Петър Берон“ изпълниха поетичен анонс, а хорът на училището зарадва присъстващите с китка от български народни песни.

Приветствия към присъстващите отправиха г-н Тома Биков, народен представител, инж. Томаш Соукал, член на Областния съвет на Южноморавска област, инж. Ян Влашиц, кмет на Микулчице, г-н Петър Николов, заместник-министър на образованието и науката, г-жа Таня Борисова, директор на БСУ „Д-р Петър Берон“, Мария Захаријева, председател на сдружение „Възраждане“.

В своята реч г-жа Мария Захаријева нарече светите братя Кирил и Методий Апостоли на славяните, поради своята неизмерима духовна и култур-

на мисия и добави:

„Просветителската и духовна мисия на Кирил и Методий остава в историческата памет на всички славяни и преодолява границите на времето, защото това, което ни завещават Солунските братя, е актуално и днес. Да познаваме и обичаме рода и езика си, да държим на корените си и да пазим християнската вяра. Това е заветът, който ни оставят Кирил и Методий и който свързва с невидими духовни мостове всички присъстващи на честването на празника на светите равноапостоли Кирил и Методий днес. Тяхното дело има и общоевропейско значение, доколкото духовните и културните ценности са тези, които ни сплотяват.“

На тържеството присъстваха журналисти от БНТ, вестник „24 часа“ и „Труд“, БНР и радио „Хоризонт“. Празникът завърши традиционно с българско право хоро.

Тазгодишното тържество в Микулчице не беше само празник на славянската писменост и култура, а и празник на вярата в силата на знанието, в предаването на българските традиции и писменост; празник на светите братя Кирил и Методий, но и на техните последователи - българските будители в Прага - учители, журналисти, деятели, както и на родителите на българските деца, които с радост и трепет даряват децата си със силата, която може да ни даде само силната връзка с България.

Право хоро с участието на вицепрезидента Илияна Йотова в Микулчице

Раиса Андонова-Щурм

Балканите са безценни, напомни уникална изложба

Фотографиите на Иво Хаджимишев ни водят назад във времето и показват, че народите, които живеят днес на нашия полуостров, са творили нявга и културата на Европа

Иво Хаджимишев по време на изложбата „Балканите – споделено наследство“ в павилиона „Плечник“ на Пражкия замък, 31.05.2018 г.

„Балканите – споделеното наследство“ се появи в Прага в най-хубавия момент – точно по време на заключителната и най-важната част от Българското председателство на Европейския съюз.

Затова и беше разбираемо, че откриването привлече много гости от дипломатическия корпус в Прага. Прозвучаха официалните думи на посланика на Република България в Чехия, Н. Пр. Лъчезар Петков. Иво Хаджимишев също разказа замисъла си. Но неговото време дойде всъщност след това...

Щом речите приключиха, гостите пристъпиха към най-важната част от събитието – самите фотографии... И тук вече човек наистина можеше да остане без дъх!

Но нека споделим с вас какво всъщност е „Балканите – споделеното наследство“. Проектът възниква преди няколко години, като в основата му лежи много труд на българския фотограф. Подкрепен от холандска фондация, той събира чрез снимките си изключителното наследство на земите ни. Красиви артефакти от Сърбия и Албания, от Гърция и България, просто от всички балкански страни, създават един вълнуващ

образ на нашето кътче от света. И подкрепят усещането, че полуостровът ни е люлка на европейската цивилизация. Затова и беше разбираем видимият респект, който изразяваха много-

Посланик Лъчезар Петков и посланикът на Косово в Чехия Арбер Влахиу

бройните гости на изложбата. Честно казано, почувствахме се горди, че един вид сме домакини – макар че най-голяма заслуга за всичко това, наред с официалните ни институции, има всъщност самият фотограф.

Иво Хаджимишев е достатъчно популярен, но ето все пак няколко думи за него... С фотография се занимава професионално още от 19-годишен. Името му стои зад

много качествени медийни проекти у нас.

Може да се каже, че е посланик на България по света. През годините създава например изложба за родината ни като земя на мир и толерантност, посвещава друга на идентичността и толерантността на българите. Чрез „Балканите – споделеното наследство“ отново подкрепя идеята, че много процеси в съвременния свят – в културно или религиозно отношение, се зараждат именно в нашето кътче на континента.

Зарадва ни и друго – фотографът реагира топло на присъствието на всеки от гостите.

Дойде и при нас – малкият екип на сп. „Българи“. Това ни даде възможност да си поговорим за най-важното около тази изложба. За реализацията ѝ работи около шест години – с проучванията и създаването на концепцията. Следват месеци на интензивно снимане. В крайна сметка премиерата е в Париж преди три години. Оттогава до днес интересът към „Балканите – споделеното наследство“ е наистина голям. Гостува в много европейски градове. Има премиера и у нас – през пролетта на 2016-а във Варна.

И така се ражда най-големият фотографски проект, събрал паметници от Балканите, създавани от Античността до Възраждането.

„Балканите – споделеното наследство“ намери и в Прага достойно място.

Изложбата, която е под патронажа на чешкия президент Милош Земан, се настани в един от най-хубавите кътове на Пражкия замък – в изложбения павилион „Плечник“. Така сякаш символично богатото наследство на нашето минало се превърна в гаранция и за настояще, което ще роди своите нови ценности. Сред които най-важно ще е добросъседството.

Красимир Проданов

Българската телеграфна агенция отбелязва 120-годишен юбилей

Българската телеграфна агенция е една от първите 10 информационни агенции в Европа и света. Създаването ѝ в началото на 1898 г. е резултат на осъзнаването на силата на информацията - младата българска държава и обществото ни са изпитвали необходимост да знаят какво се случва по света, а светът е проявявал засилващ се интерес към България.

За разлика от повечето информационни агенции през 19 век, които били частни, БТА е със статут на държавна институция от началото на съществуването си. Дейността на агенцията е част от комуникационната политика на държавата. Чрез коректната информация, която излъчва ежедневно, БТА изпълнява функциите си на обществена медия, работи за изграждане на позитивния образ на България по света, подкрепя популяризирането на националните каузи, българската култура и журналистика.

Началото

Двайсет години след освобождението на България от турско робство, в първите дни на 1898 г., към новоучреденото Министерство на външните работи и изповеданията е създадена служба за „доставяне на телеграфни съобщения за събитията в чужбина“. Така е поставено началото на Българската телеграфна агенция - единствената информационна агенция в света, която от тогава досега не е променяла името си. На 1 февруари 1898 г. с Приказ номер 28 на княз Фердинанд за първи директор на информационната агенция е назначен Оскар Искандер, доктор по философия, редактор и издател. Две седмици по-късно, на 16 февруари излиза първият бюлетин на агенцията.

Тази дата традиционно се приема за рождения ден на БТА.

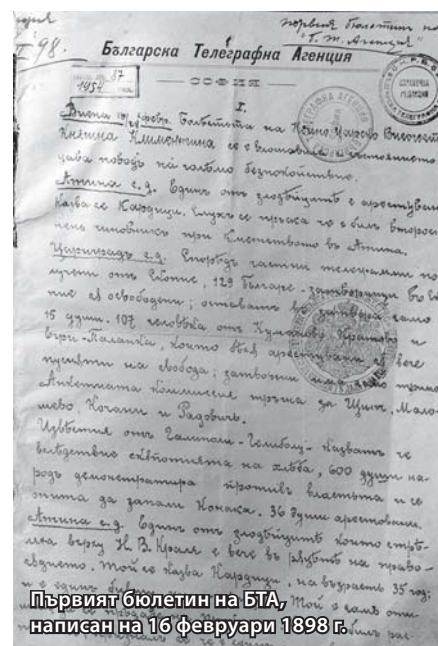
Първият бюлетин на агенцията е написан калиграфски и собствено ръчно е подписан от Оскар Искандер. От 4 страници е и съдържа 7 информации: новина от Виена за влошеното здравословно състояние на Нейно Височество княгиня Клементина, новини от балканските държави за политически интриги, атентати и полицейски разследвания, информация за предстоящ дуел в Париж, сводка за движението на цените на европейските борси. Агенцията започва с щат от двама души: директор и служител. Първите бюлетини на агенцията са изготвени от Искандер и неговият единствен подчинен, който се е разхождал по няколко пъти на ден от редакцията на БТА (в началото се е помещавала

в днешната сграда на БАН на пл. „Народно събрание“) до Централната телеграфо-пощенска станция, за да взема телеграмите от партньорските агенции „Хавас“ и „Ройтерс“. По онова време тези две агенции са били основен източник на информация за Българската телеграфна агенция.

Първите абонати на БТА са държавните институции, столичните вестници, чуждите дипломатически представителства.

БТА е една от първите информационни агенции в Европа и света. В челната десетка е на агенциите, работили в края на 19-и век: френската „Хавас“ (създадена през 1835 г., предшественичка на агенцията „Франс прес“ - учредена през 1944 г.), „Харбър нюз асошиейшън“ (основана в Ню Йорк през 1848 г. чрез обединяване на 6 вестника), британските „Ройтерс“ (1851 г.) и „Прес асошиейшън“ (1868 г.), датската „Рицаус бюро“ (1866 г.), Норвежкото телеграфно бюро (1867 г.), Унгарската телеграфна агенция (1880 г.), Финландското телеграфно бюро „Лехтикува“ (1887 г.), Швейцарската телеграфна агенция (1894 г.).

Създаването на БТА е резултат на осъзнаването на силата на информацията - младата българска държава и обществото ни са изпитвали необходимост да знаят какво се случва по света, а светът е проявявал засилващ се интерес към България. През 1886 г. у нас е направен първият опит за създаване на информационна телеграфна агенция. На 19 октомври 1886 г., в деня на откриване на Третото Велико Народно събрание, което трябвало да

Първият бюлетин на БТА, написан на 16 февруари 1898 г.

разреша въпроса с избирането на нов княз на мястото на абдикирания Александър Батенберг, началникът на пощенската станция във Велико Търново Иван Стоянович оповестил създаването на осведомителна агенция „Трапезица“ със следната телеграма: „При Търновската телеграфна станция е открита агенция под название „Трапезица“, която както агенцията „Хавас“, за сега ще доставя всекой ден телеграфически сведения за по-важните действия и решения на Великото Народно събрание по всичките градове на Северна и Южна България, гдето има телеграфна станция и гдето се запишат абонати...“

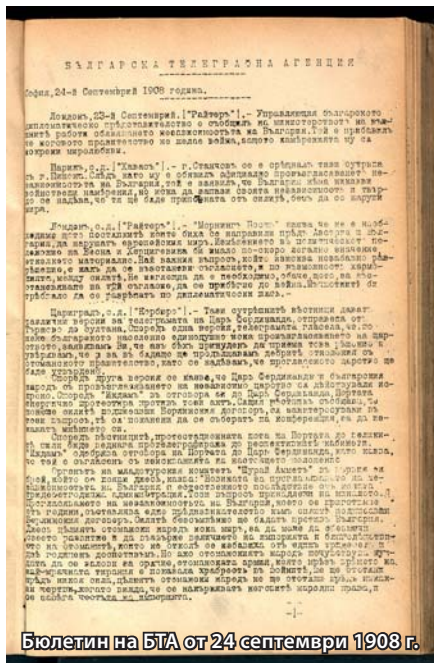
Поради липса на средства този първи опит за създаване на осведомителна агенция скоро бил преустановен.

За разлика от повечето информаци-

онни агенции през 19-и век, които били частни, БТА е със статут на държавна институция от началото на съществуването си. Важната роля на информационната агенция е била осъзната от управниците - за да поддържа работата на агенцията, през 1898 г. държавата отпуснала 20 хил. златни лева. Агенцията бързо се наложила като най-достоверния източник на информация. (В първите години официалните опровержения на публикации от вестниците са често срещани в бюлетините на БТА.) Работата на агенцията като основен източник на информация за потребителите в чужбина била от изключително значение и за международния имидж на страната. След края на Балканската война (1912 г.) БТА се преименува на Дирекция на печата с 2 отделения (БТА и Отделение за чуждестранния печат). След преврата на 9 юни 1923 г. към Дирекцията на печата се създава ново отделение „Информационно бюро“, което започва издаването на специалния бюлетин за събитията в България, превеждан и разпространяван в чужбина на френски език. На 25 септември 1951 г. МС приема постановление, с което преименува Дирекцията на печата в Българска телеграфна агенция (БТА).

Бюлетините

До 25 април 1903 г. бюлетините на БТА се пишели на ръка в ограничен брой екземпляри. (До юни 1898 г. всеки брой на бюлетините носел подписа на главния директор.) Първият бюлетин на пишеща машина е от 1901 г., но още две години след това паралелно се пишело и на ръка. До 1928 г. телеграмните съобщения, изпращани по телеграф, се разчитали и публикували в емисиите на БТА с един ден закъснение. След това до 1932 г. съобщенията се изпращали по морз. През 1932 настъпила същинска техническа революция в БТА – били въведени радиоапаратите ХЕЛ. През 1957-58 г. всички връзки на БТА са преобразувани от морзов и хелов тип в радиотелетип. Електро-механичната пишеща машина, позната

като телепринтер или телекс, е въведена в агенцията също по това време. Телепринтерите остават в употреба до края на 80-те г. на миналия век, когато постепенно навлиза национална електронна мрежа за пренос на информация НЮЗНЕТ. С течение на времето бюлетините и емисиите на агенцията се увеличават - през 1910 г. се появява „Преглед на чуждестранния печат“, после „Български бюлетин“ (1925 г.), „Дирекция на печата“ (1915 г.), „Дневни вести“ (1944 г.). През 1951 г. започват да излизат двата основни бюлетина за България и света: „Вътрешна информация“ и „Международна информация“. През 1955 г. стартира „Материали от печата“, а през 1958 г. - „Информация за чужбина“. През годините агенцията е издавала и т.нар. специални бюлетини, които са съдържали информация, разпространявана с ограничен достъп. През 1934 г. излиза строго поверителен бюлетин Т-4, в 4 екземпляра - за двореца, министър-председателя, директора на печата и за архив. През 1935 г. излиза поверителния Hors Bulletin, в който са публикувани материали с неблагоприятно съдържание за България. През 1938 г. се издава таен бюлетин Т-3 (в 3 екземпляра) – с неблагоприятни отзиви за България от чужди медии. На 31 март 1952 г. е утвърден Правилник за задачите и организацията на работата на всички звена в БТА.,

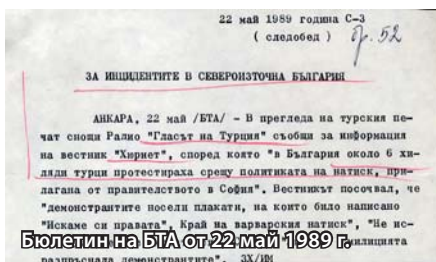
според който редакция „Международна информация“ на БТА издава явни и поверителни бюлетини. В правилника е отбелязано, че „Справочна редакция“ при БТА има за задача да събира и подрежда документален материал, като в специален сектор „Поверителен“ събира и съхранява досиета с поверителен документален материал от вътрешен и международен характер. С Решение 360 от 22 декември 1964 г. на Политбюро на ЦК на БКП в БТА се създава специален център, който да следва антибългарската пропаганда в чуждите издания и радиостанции и да снабдява българския печат, радиото и телевизията с материали. Бюлетините - явни и поверителни, са разграничавани по цветове: служебните са черни, поверителните червени, а явните - сини на цвят. С новия правилник от 1 януари 1965 се създава специален отдел „Наблюдатели“, който подбира информация и изготвя материали за специално осведомяване на партийното и държавно ръководство на страната. БТА е единствената институция в страната, която разполага с подобен архив. Това прави тази документация изключително ценна за поколенията, които биха искали да научат за правилата и случилото се през онези години.

Преди и сега

Между 1958 и 1990 г. БТА изгражда 24 кореспондентски бюра в чужбина. През 1991 г. те постепенно биват закрити.

В момента БТА има 30 кореспонденти в страната, а от 2007 г. и кореспондентски пункт в Брюксел.

Първият фотограф в БТА е назначен през 1940 г. През 1952 г. се появява самостоятелната редакция „Пресфот“. Едно от най-големите постижения на агенцията е наградата през 1972 г. на „Уърлд пресфот“ за снимката на фотографа Стефан Тихов на пленен американски пилот в Ханой. *В момента БТА разполага с най-големия и уникален фотоархив у нас с над пет милиона снимки от 1952 г. до наши дни (който само до 1989 г. съдържа над 130 хил. черно-бели и 5 хил. цветни филма).*

Началото на службата за документация е поставено през юни 1934 г. Ръководела се е от един човек, аташе по печата, който имал за задача да събира български и чужди вестници и списания, и да прави изрезки от тях на статии, отнасящи се до България. Днес „Справочна редакция“ на БТА разполага с най-богатия тематичен архив в страната. Над 500 000 материала са систематизирани в тематични досиета от 1950 г. до наши дни. В архива има около 4000 кутии с повече от 80 000 тематични досиета, 22 000 микрофиша, 63 000 картотечни фиша. Най-търсените досиета през последните 15 г. са за делото Антонов, възродителния процес и биографските досиета. Сред знаковите символи в дългогодишната история на БТА са издаваните от агенцията списания - „Паралели“, „ЛИК“, а заедно с тях и „Наука и техника“ и „По света“. Започват да излизат през 1965 като издания, които ползват най-интересните факти от световния информационен поток в областта на изкуството и културата. Логото на БТА - символно земно кълбо с паралели, първо е създадено като лого за лицевата страница на тези списания. Рисува го големият български художник Борис Ангелушев. През 1991 г. под знака е добавена годината на създаване на БТА и в този вид логото е регистрирано през 1994 г. в Патентното ведомство.

***

На 13 май 1991 г. се открива първият пресклуб в сградата на агенцията. След 2003 г. БТА създава мрежа от пресцентрове в София и регионите, която вече обединява петнайсет пресклуба (в София, Велико Търново, Хасково, Видин, Пловдив, Пазарджик, Стара Загора, Шумен, Сливен, Плевен, Кюстендил, Казанлък, Враца и два извън България - в Босилеград, Сърбия и в Тараклия, Молдова).

Агенцията е в постоянен обмен с най-влиятелните медии от 5 континента. В БТА се работи с петнадесет чужди езици, сред които китайски, арабски, гръцки, турски, полски, чешки и унгарски. През последните години всеки ден в реално време БТА излъчва над 1000 снимки и още толкова заглавия от България и света - новини, видеоматериали, анализи и коментари, информационна емисия на английски език. БТА е национален независим информационен институт на Република България. Наблюдава се от Народното събрание. Законът за Българската телеграфна агенция, който урежда устройството, дейността и управлението ѝ е приет от ХЛ Народното събрание на 1 декември 2011 г. Дейността на агенцията е част от комуникационната политика на държавата. Чрез коректната информация, която излъчва ежедневно, БТА изпълнява функциите си на обществена медия, работи за изграждане на позитивния образ на България по света, подкрепя популяризирането на националните каузи, българската култура и журналистика. Осъществява кампании и инициативи в подкрепа на българските общности в чужбина.

От 1973 г. БТА организира *анкетата „Спортист на Балканите“*, в която участват националните агенции на страните от региона. Първата носителка на наградата „Спортист на Балканите“ е българската състезателка по лека атлетика Светла Златева, а за 2017 г. - българският тенисист Григор Димитров. От 2011 г. Българската телеграфна агенция връчва *годишна награда за значим обществен принос на територията на област Видин*. Наградата е учредена по повод седемгодишнината от откриването на Регионалния пресклуб на агенцията във Видин (19 септември 2004). Отличието представлява статуетка „Бялата птица“ от бронз и сребро, изработена от скулптора Александър Проинов - АПЕР и се присъжда на физически лица и неправителствени организации. Носители на наградата през годините са „Лайънс клуб“ Видин, „Видахим“ в лицето на Борислав Лоринков, негово Преосвещенство Белоградчишки епископ

Поликарп, кметът на Монтана Златко Живков, игуменът на Троянския манастир - епископ Сионий, дамските Инер Уил клубове - дистрикт 248 България, дарителят Борислав Великов и кметът на община Ружинци Александър Александров.

БТА е организатор на тринайсет Световни срещи на българските медии, които от 2005 г. досега се провеждат ежегодно в България или в държави с големи български диаспори и силно присъствие на български медии. Първата среща е в София (23-25 май 2005), следват Чикаго, САЩ (20-22 май 2006); Рим, Италия (19-23 май 2007); Мадрид, Испания (18-22 май 2008); Бургас/Варна, България (16-21 май 2009); Виена, Австрия (16-20 май 2010); Амстердам, Холандия (25-29 май 2011); Букурещ, Румъния (17-20 май 2012); София/Пловдив/Велико Търново, България (13-18 октомври 2013); София, Босилеград и Цариброд, Сърбия (19-23 октомври 2014); Атина, Гърция (4-8 ноември 2015); Прага, Чехия (17-21 май 2016) и Кишинев, Молдова (4-8 октомври 2017).

***

Най-ценното в историята на Българската телеграфна агенция са хората, свързани с нея. През различни периоди в БТА са работили Йордан Йовков, Николай Лилиев, Димитър Бояджиев, проф. Боян Дановски, проф. Д.Б Митов, едни от най-добрите наши преводачи - Кръстан Дянков, Вера Ганчева, Димитри Иванов, Петко Бочаров, Цветан Стоянов, Владимир Мусаков, Александър Шурбанов, Мариана Мелнишка.

Журналистите от БТА винаги са били на особена почит в медийната гилдия. Осведомителната агенция е призната като доказана школа за професионализъм, етика, коректност. При отбелязване на 106-годишнината на БТА генералният директор Максим Минчев връчва няколко десетки карти „Бетеанец завинаги“ на бетеанци, работили в агенцията през различни периоди. Всички те твърдят, че ако някога си бил в БТА, никога не я напускаш завинаги.

Пена Витанова

Димитър Талев - класик на българската литература (1898 – 1966)

„Ако някой иска да знае нещо за мен и моите убеждения, нека чете книгите ми“.

Димитър Талев

Димитър Талев

Димитър Талев Петров-Палисламов е роден в град Прилеп на 1 септември 1898 година. Расте в семейство на майстор железар и ковач, в чийто дом владее дух на патриархалност и възрожденски оптимизъм. Когато е на 9 години, умира баща му. Редуващите се войни - Балканската, Междусъюзническата и Първата световна определят безсистемното му образование. Той учи с прекъсвания в Прилеп, Солун, Скопие, Стара Загора и завършва гимназия в Битоля. Следва по един семестър медицина и философия в Загреб и Виена; завършва славянска филология в Софийския университет през 1925 год. Работи като коректор, а по-късно става член на редакторната колегия и директор на в. „Македония“, който се оформя постепенно като орган на дясното крило на македонското движение. Сътрудник и редактор е в културния отдел на в. „Зора“. Изключен е от Съюза на българските писатели през 1944 год. През октомври същата година е арестуван, без официално обвинение, без съд и присъда, с упреци за „проява на великобългарски шовинизъм“ е задържан в Софийския централен затвор (до края на март 1945 г.) Изпратен е в лагер в Бобов-

дол до края на август 1945 г. Отново е арестуван през октомври 1947 г., тежко болен е въдворен на работа в мина Перник, в зловещия рудник „Куциян“, където по чудо остава жив. Там хранят затворниците само с 300 грама на ден, най-често варени кочани зеле, без никаква мазнина, но жена му Ирина го спасява: тя вари захар, карамелизира я и я слага в буркани, върху които лепи етикети, взети от близката аптека – уж, че са лекарство. После изпраща бурканиците в лагера, за да подсилва съсипания му от глад и болести организъм. Освен на жена си Ирина, оцеляването си в „Куциян“ Талев дължи и на един бивш летец от военната авиация – Георги Димчев.

Ето какво разказва за този период от живота му неговият съкилийник и земляк Христо Огнянов: „Знаеш колко слаб е бил винаги Димче. Стомах го боли, през многогодишните опити очила трябва да гледа. Слава богу, че попадна в нашата група начело с Георги Димчев. Ние намирахме по-потулено място за Талев. Георги Димчев си затваряше очите за нормите. Нарядът на Талев се разпределяше между нас. Така Димче можеше да получи оскъдната всекидневна храна. Ако нормата не се изпълняваше, за него всеки отделяше част от своята храна. Бояхме се да не го изгубим. Правехме всичко възможно, за да улесним и спасим живота на Талев.“

Талев е освободен през февруари 1948 г. благодарение застъпничеството на Георги Караславов. Но скоро следва нов удар – принудително изселване в Луковит. Не му дават никаква работа, а за тежък физически труд не го бива. Препитанието на семейството пада върху плещите на жена му Ирина, която тогава е 30-годишна и прилича на Джина Лолобриджида. Тя работи нощни смени във фабрика извън града. В спомените си Братислав Талев, по-големият син на писателя, спо-

деля: „През цялото това време той нямаше възможност да публикува каквото и да било. Тогава майка ми работеше като тъкачка, бобинарка в една фабрика за килими, по цял ден между дреповете. Тя ни прехранваше. Баща ми виждаше нейната мъка и жертвоготовност, а същевременно в него с голяма сила напираше тази творческа съдбовност – да разкаже това, което е дълбоко в душата му и негово дълбоко убеждение“.

Тези тежки години продължават до 1952 г., когато на Талев му е позволено да се завърне в София. В Луковит, в условия на пълна изолация, Талев доработва романа „Железният светилник“, създава „Преспанските камбани“ и „Илинден“.

Завръщайки се в София, той се посвещава на свободна писателска практика.

Родината и историята – това са двете категории на творчеството на Димитър Талев. Около тях той строи вселената от образи, повествованието за една многострадална земя. От тях тръгва познанието за народността и човека.

Първото му голямо начинание е трилогията „Усилни години“ – опит да пресъздаде историческите събития около Илинденско-Преображенското въстание. Преди да започне работа по следващия си голям проект – многотомна серия романи, почти балзаковска по размери, за Илинденската епопея и трагизма на Балканите по време на войните, която обхваща историята на няколко поколения македонски българи с времев обхват от около сто години, Талев публикува няколко книги с разкази на битово-психологическа тематика, както и биографичен очерк за Гоце Делчев.

Безспорен връх в творчеството на писателя е тетралогията „Железният светилник“, „Преспанските камбани“, „Илинден“ и „Гласовете ви чувам“ – първият и уникален по обхват и дълбочина в българската литература

романов епос за подготовката, кульминацията и епилога на въстанията. Талев създава и тритомния роман „Самуил“, летопис за края на Първата българска държава, който включва книгите „Щитове каменни“, „Пепеляшка и царският син“, „Погибел“. Осъвременяване на историческата проблематика авторът реализира с книги като „Хилендарският монах“, „Кипровец въстана“, „Братята от Струга“. Мощта на Димитър Талев е във великолепното разкриване дълбочината и особеностите на българската душа на исторически фон. Но Македония е неговата съкровена тема. Неслучайно той споделя: „Смело може да се каже, че аз станях писател, защото чувствах необходимост да разкажа нещо за Македония“. В интереса си към Македония той е воден от една непреодолима носталгия и точно това горестно чувство е основният двигател, захранван с енергията на спомена, с обичта и въображението, които дават импулс на неговите творчески открития. Това е тема за народната, за националната епопея, в която по неповторим начин се слива личното и общественото. Когато четем романите на Талев, заживяваме със съдбите на героите, пренасяме се в далечната епоха и дълго не можем да се откъснем от нейното непреодолимо и трайно влияние. В тях звучи гласът на един събуждащ се народ, търсещ своето място сред другите, борещ се за духовно и национално освобождение, за признание. А всичко това е пряко свързано с жизнената и творческа съдба на самия автор, който умее по невероятен начин да бъде в единение с народ и родина. Само той може да „чуе“ стъпките на „Хилендарския монах“, как „кънтят по цялата земя българска“ в зората на нашето Възраждане, и заветните думи на Димитър Миладинов при откарването му в затвора: „Аз отивам може би на явна смърт, но народът български ще остане жив и един ден ще възкръсне“; само той може да „види“ как срещу него сяда Самуил – „с доспехите си, с шлема си“ – поглед към историята, извор на мъдрост и житейски поуки. Талевите герои имат ярко присъст-

Семейство Талеви

вие в националната ни литература, те са доминиращи в живота на епохата, който със своите социални характеристики чертае новата история на българите.

Незабравими остават образите на властната Султана – амбициозна, силна, упорита и енергична, бореща се за честта и благополучието на рода си; Стоян Глаушев, мъжът, който дава името на рода – с благия си характер, с голямата си вътрешна духовна сила той се превръща в опора на многолюдното си семейство; красивата, предана, всеотдайна и неизменно вярна Ния, превърната от Талев в символ на морала и нравствената чистота на жената от епохата.

И до днес читателят се вълнува от

Бюст-паметник на големия български писател в Кюстендил

прекрасната Катерина – с буйната си жизненост и неукротим смях, с готовността си да обича свободно и открито да заяви любовта си към Рафе Клинче - майсторът-резбар „предшестван от славата си“, който не се подчинява на нормите в обществото, вплел изкусно и увекочил тази любов в иконостаса със сиянието на техните образи, с

порива към красотата на изкуството „...кръстът сякаш беше изплетен не от дърво, а от тънки копринени или златни нишки – така прозрачен, лек и сияещ изглеждаше той в ръката на майстора“.

Образът на родения водач въплъщава Лазар Глаушев - приел идеята за националното, за единството и величието на народа, осъзнал отредената му мисия: „Аз ще поведем народа, аз.“

Светът на Талевите герои е многообразен, в него бушуват силни чувства, открояват се решения за благородни и честни дела, преспанските камбани огласят робската земя, различните гласове, които долавя повествователят, завързват в драматичен възел трудната съдба на Македония – „незараствалата рана“ – за твореца, за всички, които са я изстрадали и съкровено вярват в нейното освобождение.

Творчеството на Талев се отличава със своята историческа прецизност и уважение към патриархалните традиции. Той променя родната ни литература, превърнал се в икона на създателите на българския роман и заслужено името му е сред най-добрите български писатели.

„Влагаше исторически смисъл в родовата приемственост. Бе човек с красива душа“. (Петър Мирчев) Димитър Талев умира на 20 октомври 1966 година в София, оставяйки след себе си едни от най-силните и въздействащи творби в българската литература.

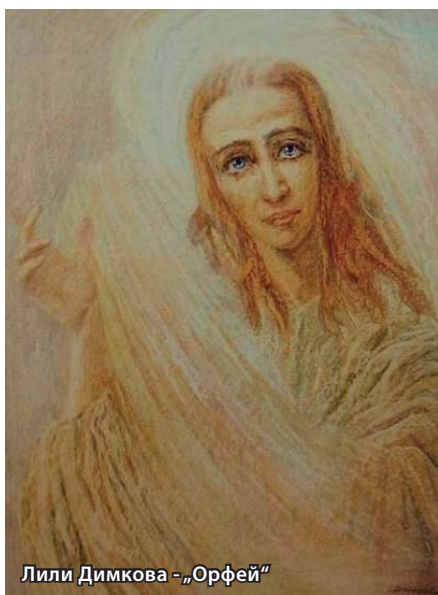
Снежана Таскова

Българските богомили и трубадурите на Европа

„България е била вече няколко пъти световен духовен център – с идването на Орфей, на Боян Мага и богомилите. Богомилите са хора на бъдещето, хора на саможертвата и братството“.

Полковник Петър Димков, български офицер и народен лечител

Трубадурите, тези странстващи рицари – поети и певци на Европа, се появяват във времето от XI - XIII век в Окситания (днешна Южна Франция) и Северна Италия. Изказани са най-малко десетина хипотези за техния произход. Една от тях, за голямо изумление на европейските изследователи, ги свързва с българите – богомили, наречени катарите (в Окситания), албигойци (в Северна Италия), патарени (в Босна). Те пристигат от България през XI в., прокудени от родните земи по заповед на цар Борил. Това се случва преди малко повече от 800 години.

Лили Димкова - „Орфей“

Едва ли можем да си представим българската история без Орфей, без богомилите, без братята Кирил и Методий. Това е родовата ни памет българска. Във всеки един от нас звучи песента на Орфей, блещука искрата от богомилите, във всеки един от нас е светлината на азбуката, която ни е дадена.

И въпреки това, като че ли сме свикнали да живеем някак си по инерция, в определени щампи, съобразяваме се безропотно с дадености и граници, така, че днес например трудно можем да си представим суровите и строги богомили с тамбура в ръка, записани в песни, музика и танци. А всъщност музиката и свещените им песни заемат доста важно място в духовните богомилски школи – най-напред в България, а след това и по света – в Италия, Хърватия, Босна и Франция. Главната им цел при това, не е забавление и веселба, а развиване на качествата и способностите на послушника или последователя.

За „танци и бесовски песни“ при тях споменава презвитер Козма, а народните сказания рисуват легендарната, забулена в мистерии личност Боян Мага като омаен певец и свирач на гусли. За него през 1849 г. Юрий Венелин пише:

„А Боян, по-малкият от другите синове на цар Симеон I., предпочете да живее като честен човек. Като приемаше колкото доходи му се падаха, той се предаде на своята склонност (в която подражаваше на покойния си баща) към науката и словесността, а най-много на поезията и на музиката“.

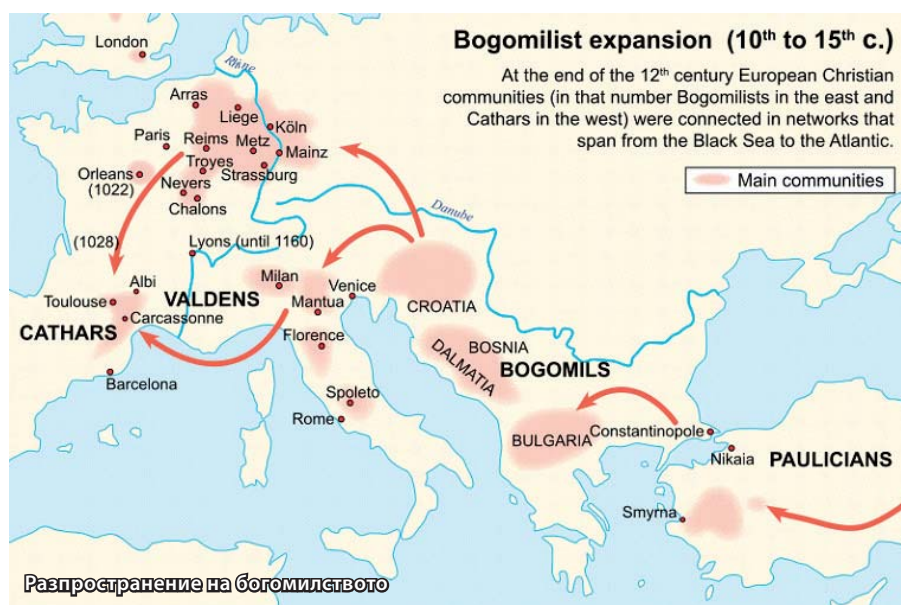
Според него князът може да се нарече магьосник, но само в метафоричния смисъл. Академик Александър Балан подкрепя и защитава тезата, че става дума за голям поет, чийто творби са изчезнали.

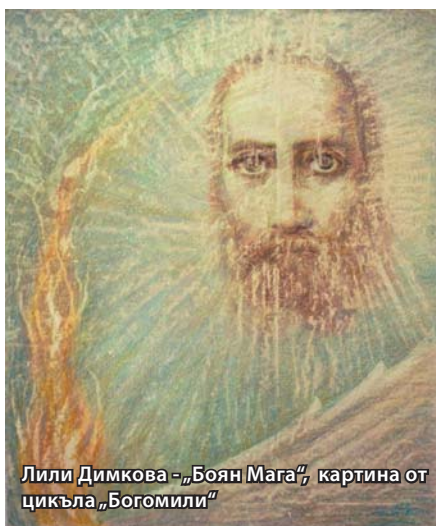
Дори в руския епос „Слово о полку Игореве“ от XII век се споменава за него. Там синът на Симеон Велики е наречен „славей на старото време

и внук на Велес“ – славянският бог на плодородието и магията.

Да вършат винаги и навсякъде добро, да помагат на своите ближни, да не прибегват никога до насилие, да не убиват живо същество – това са основните богомилски принципи. Те се стремят да отхвърлят всякакъв духовен и физически гнет, но въпреки смелостта и жертвоготовността си, богомилите не успяват да осъществят идеалите си – те са твърде възвишени, почти непостижими, за да бъдат достигнати някога от обикновените хора.

Убеждението на „просветените“, че истинската вяра не бива да противоречи на логиката, стои в основата на учението им. Те отричат всичко, което е несъвместимо със здравия разум и проповядват: „Злините на този свят не са дадени, нито оправдани от Бога“. Убеждават, че нито един човек не е овластен от Бога повече от друг, нито има никакви права над останалите. Учат, че силният трябва

Лили Димкова - „Боян Мага“, картина от цикъла „Богомили“

да служи и помага на слабия.

Според богомилите – способността да пеем и свирим се счита за едно от най-важните качества, според които един ден ще бъдем оценявани, когато се възкачим „в горните светове на светлината“. Всъщност, музикалният талант, обучението по музика и музицирането учат на живот в хармония, показват пътеката към едно възможно следващо ниво на духовно израстване, където практически няма условия за извършване на престъпления.

След античната теория за числата, пропорциите и симетрията в музиката и свързаните с нея емоции, последвана във времето от Бароквата теория на афектите, в европейската култура се появява и идеята за *седемте свободни изкуства*. Тези, до днес познати, *Septem artes liberales* са традиционно в основата на образованието още в елитните европейски средновековни университети – Парижката Сорбона, Оксфорд, Хайделберг, Гьотинген и Пражкия Карлов университет.

Но днешният свят почти не знае и още нещо много важно за нас, българите: десет столетия преди това математиката е поставена наравно с музиката (!) в едно духовно, чисто българско учение, жестоко преследвано като ерес и изгаряно на кладите заедно със своите последователи и книжнината им.

До неотдавна това е абсолютно неизвестен факт в европейската музикална история!

Богомилството само за два века се превръща в масово движение,

обхващайки една голяма географска дъга от България до Франция.

Това е почти цяла Европа!

Мнозина изследователи днес считат, че действителен създател на богомилството не е Поп Богомил, както сме учили в часовете по българска история, а най-малкият син на цар Симеон от втория му брак със сестрата на Георги Сурсувул – Боян Магът. Това е може би една от най-тайнствените личности от онази епоха. Боян е покръстен и е приел християнското име Вениамин. Интересни сведения за него ни е оставил Петър Димков:

„Боян е третият син на нашия велик цар Симеон, известен в историята ни и с името Баян, както и с християнското си име Вениамин. Като своя баща той е учил в най-великия тогавашен университет „Магнаурската школа“.

Смята се, че в Константинопол е учил и в тайна школа, в която само на избрани са преподавани египетските мистерии. Там Симеоновият най-малък син е получил явно и своето духовно посвещение като маг и лечител. Този знатен български княз обаче никога не се е отрекъл от православието, нито е станал еретик. Към образа на Боян Мага през годините проявяват интерес писатели, историци и поети, а в народната памет остава като събрат на Орфей, като чародей и ясновидец, разбулващ природните тайни.

В „Български мистерии“ (III част)

Христо Маджаров отбелязва:

„Преди едно хилядолетие Боян Магът поведе борба срещу тъмните сили за възстановяване на чистото Христово учение, като запали богомилския огън, довел Европа до Реформацията и Ренесанса“.

Дали ние българите, потънали днес почти навсякъде в трудното си всекидневие, знаем какво точно са оставили нашите предци в историята на днешна Европа? Още преди векове!

Швейцарецът Дени дьо Ружмон в книгата си „Любовта и Западът“ твърди, че именно богомилството (наречено във Франция катарство) е в основата на едно ново и непознато дотогава в Европа самосъзнание, а „естетическият разцвет“ на труба-

дурската поезия в Прованс през XII в. е вдъхновен от това преследвано и заклеймено като ерес учение, което идва от България:

„За точния произход на ереста можем да се позовем на неоманихейските секти в Мала Азия и богомилските църкви в България“.

Трубадурската поезия и музикалната труверска традиция на певците – странници, наистина се зараждат през XII в. в Прованс, Южна Франция. Образността и начинът им на внушение са предимно алегорични, както в библейските притчи. Така, както чрез алегорията проповядват учението си и българските богомили. Думата трубадур и този, нов за времето си, поетичен музикален изказ се появяват за пръв път в историческата земя на катарите – Окситания (днешната най-южна част на френската област Прованс), едновременно с пристигането на богомилите – бъл-

Музикант свири на виела – средновековен ръкопис от XIV век

гари през XI век. Първите трубадури са били всъщност местни богомили – катарите. Възпявали са духовната красота на жената, обикаляли са от място на място и са разказвали в песни за актуални и злободневни случки и събития. Знаем, че много пътуващи музиканти е имало и в средновековна България, чиято традиция, според изследователите би могла да бъде буквално пренесена в Западна Европа от богомилите. Трубадурите са станали популярни и познати във всички аристократични

Връх Бюгараш - Франция

дворове по цяла Западна Европа. Навсякъде са били добре приети като уважавани и тачени гости. В музея в град Пюивер (Puivert) се пазят до днес техни музикални инструменти, а там освен типичните лютни и виели виждаме и традиционните инструменти на българите – кавал, гъдулка, дудук, тамбура и гайда, наречена *гайта*, на които са свирили и трубадури-катари!

В съвременния френски език, освен думата *troubadour*, съществува и *trubar* - означава музикант, подобно на по-използваната дума *musicient* със същия смисъл. *Trubar* има по-старинно звучене в сравнение с *musicient*. Сродните по значение и морфология думи *трубадур* и *трубар* съдържат общ корен *труба*, което на старобългарски означава духов инструмент. Съществувала е и производната дума *трубар* - свирач на духов инструмент. Старобългарските думи *трѣбач*, *трубач* се чуват дори в съвременния български, руски и сръбски. Използват се до ден днешен. Явно и суфиксите (окончанията) *-дур* и *-ар* във френските думи *troubadour* и *trubar* могат да произхождат от старобългарския език. Интересно е, че всичко това е описано дори във френските речници на *Académie française* и *Larousse*. Дори топоними (географски названия) от днешна Южна Франция са останали от първите средновековни катари – напр. град и връх Бюгараш (Bugarach). Според изследователите на катарите, една от пещерите близо до главния им град - Монсегюр (Montségur) се е казвала Боан (Боян). Нашият популярен археолог проф.

Николай Овчаров също потвърждава това в българската преса през 2012 год.:

„Няма никакво съмнение, че става въпрос за топоними от български произход. В този район на Южна Франция има повече от 100 топонима с български корен. Това е документирано“.

През IX век селището Бюгараш се нарича Бугарария. Един от от най-известните трубадури в Окситания се е казвал Bernard de Ventadour (ок. 1150-1180). Бернар дьо Вантадур, въпреки благородническата форма на името си, бил син на перачка и дърводелец, но впоследствие станал приближен на една от най-забележителните и образовани жени през Средновековието - кралица Елеонора Аквитанска (fr. Aliénor d'Aquitaine). Според езиковедите Вантадур може да бъде и етническо име, което явно няма местен произход - звучи доста близко до името на един от най-важните прабългарски родове - Внъндур. Това е за сега само една хипотеза, но не съвсем лишена от логика. През X-XII в. както българските богомили, така и френските катари проповядват и пеят за една и съща *„страст към Духа“*, за пълна отдаденост на вярата и божието слово, не само чрез привидни молитви *на око*. И това става в едно много опасно време, в което официалната църковна гръко-римска догматика е отрекла и заклемила тази отдаденост на чистата вяра и *„страстното поведение“* като греховно, нямащо нищо общо с вярата. Песните и танците на богомилите са наричани *„бесовски“*. Любовта, която в христи-

янската догма е олицетворение само и единствено на Христос (т.е. мъж), в трубадурската провансалска поезия и естетика е обърната към *Дамата на сърцето* на рицарите-трубадури. Появява се нов естетически персонаж, обожествява се вече не само Бог, но и Дамата на сърцето!

При това женският образ не е плътски, а духовен. Пишат се стихове за женската красота, композират се и пеят песни, посветени на Мадоната. Нищо от това не може да хареса на управляващите църковни и светски власти по онова време. Според каноните – става въпрос само и единствено за ерес. Коя църква ще разреши нещо подобно?

Българската ерес се преследва жестоко от Инквизицията и гори на кладите по цяла Европа!

За Църквата - Христос е любов, но възможна едва при Второ пришествие. Обяснението е, че със завръщането на Спасителя на земята любовта ще дойде, но в друго време. Богомилите са радатели на любов „тук и сега“, понеже за тях тя е главно един духовен *„пратеник отвъд“*. Те отричат плътската любов да е единственият вариант на понятието любов. Ето това е катарската образност, внушена и приета от богомилите, а след това преляла и в естетиката на трубадурската поезия. В тази поезия *Дамата на сърцето* не е просто *Дама*, а таен код за *Дева Мария*, за чистотата, пред която трубадурът се прекланя, обожава и възпява в поезия и музика. Виждаме един свят от естетически образи със свой кодирани, таен език, където забраненото като ерес по онова време е естетиката на трубадурската поезия и музика. Архетипалният сблъсък между доброто и злото е един познат на всички ни мотив, знаем го още като деца от приказките, но като естетически модел и жанр в Европа тръгва от богомило-катарското учение (между X-XII в.)

Богомилите и техните последователи прилагат в ежедневието си живот Христовото учение и живеят според духа и смисъла, а не според буквата на християнството. Те твърдят, че историите от Евангелието трябва да се възприемат като притчи, т.е. в дълбоко преносен смисъл, да не

да се приемат дословно в прякото им значение. Вместо вярата, получена от „втора ръка“, за тях е важно личното познание, религиозния и мистичен опит, който придобива всеки отделен човек и който наричат гносис (на гръцки - познание).

И пак стоим пред същия въпрос - коя средновековна църква ще се съгласи и позволи подобно отношение, научно тълкуване и възприятие на християнството?

Непокорните българи наистина отиват твърде далеч за онова време и плащат жестока цена.

Едва ли е нужно да се пояснява, че инквизиторите, преследващи така брутално своите цели, не са никакви християни. Човек, живял в средните векове не е можел да се чувства в безопасност, ако не е споделял насажданите общоприети догматични възгледи. В този период над девет милиона души в цяла Европа са подложени на изтезания и смърт. Архивите на Инквизицията съдържат потресаващи признания на т.нар. еретици, изтръгнати чрез неописуеми мъчения.

Въпреки безбройните опасности богомилите винаги казват истината. Техните врагове използват един много коварен начин за бързото им откриване. Стефан дьо Бурбон описва как кръстоносците по време на походите срещу катарите и албигойци принуждават заподозрените да убият кокошка или някое друго животно - и при отказ узнават кои са еретиците. Инквизицията също по този подъл начин установява кои от задържаните са богомили.

Италианският инквизитор Райнер Сакони (покаял се бивш катар, известен по-късно като историк на катарската ерес от Доминиканския католически орден) пише, че през 1250 г. броят на богомилите в Европа е около 4000. През втората половина на XII и началото на XIII в. от Атлантическия океан до Черно море има 16 богомилски общини, в Мала Азия - една, а в Константинопол - две. През XIII в. броят на привържениците на българската ерес в Европа е вече четири милиона. Тази цифра е посочена от враг на богомилството! Българските и византийските хроники описват и признават кротостта

Песен за албигойската война (XIII в.)

и смирението на богомилските последователи, с които понасят умора, заплахи и мъчения. Вярата във всепобеждаващата сила на доброто им помага да устоят на преследванията и изтезанията. Отиват на смърт пеейки. Според богомилите, най-недостойно е човек да се страхува от смъртта и страданието. Страхът показва безсилие, тези смели и решителни хора се противопоставят на злото с добро. Със самопожертвувателния си живот, твърдост и кураж показват, че са по-силни и от смъртта. Това е израз на непоколебимата им преданост към идеите и въпрос на висша добродетел, която разкрива едно от най-високите етични качества на богомилите - спокойствието да посрещат мъчения и смърт в името на своя идеал. Тези безстрашни и силни хора е нямало как да знаят по-късния известен афоризъм на френския писател

и журналист Антоан дьо Риварол, перифразиран на всички възможни езици:

„За постигането на нещо ценно човек трябва да прави каквото може, каквото трябва и каквото е необходимо“.

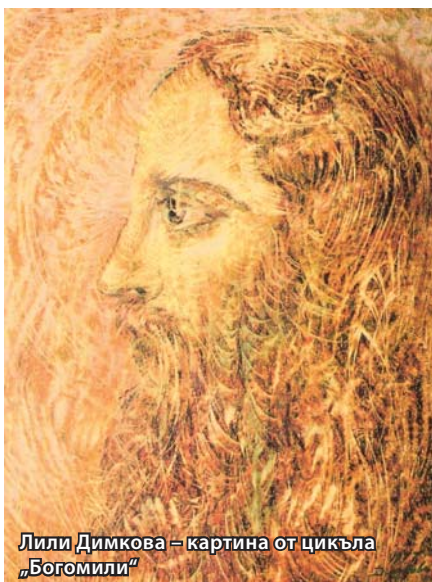
Но може би са тръгнали по света с българското: *„Правѝ каквото трябва, пък да става каквото ще!“* Залезът на поетичната и музикална трубадурска европейска традиция настъпва с унищожаването на катарското движение по време на четвъртия кръстоносен поход на папа Инокентий III.

Духът и следите на българското богомилско учение са до днес видими в поезията и песните на европейските певци - трубадури и трувери, учение, което има епохално значение за еволюцията и развитието на европейската цивилизация.

Тази мощна искра, запалила умовете, душите и сърцата на Европа е тръгнала от нашите земи. А според една много - много стара българска богомилска легенда Боян Магесникът бди над нас и над България!

Д-р Силвия Георгиева

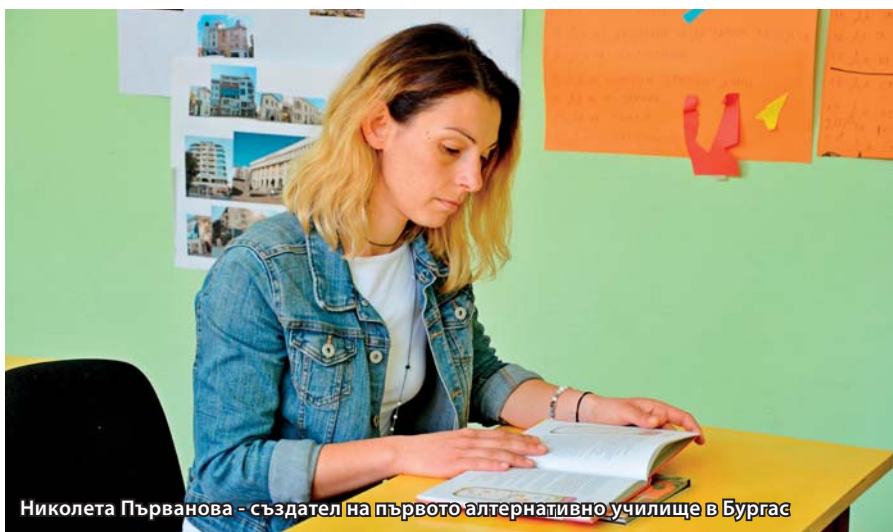
По материали и архивни издания:
Иван Кирилов: Истината за богомилите. Документална хроника, София, 2000 изд. Хрикер;
Denis de Rougemont: Love in the Western World, 1940, Princeton University Press;
G.Benoist: Histoire des Albigeois et des Vaudois ou Barbets. 1691, T. I;
J.C.Thilo, Codex apocryphus N. Testamenti, Lipsiae. 1832, T. I.

Лили Димкова - картина от цикъла „Богомили“

Децата се раждат с куп заложби

Николета Петрова вярва, че детското любопитство е най-важното – и затова предлага наистина нов образователен подход за нашата България

Николета Петрова - създател на първото алтернативно училище в Бургас

Бургас и Прага си приличат – може да ме сметнете за луд, но наистина е така! Ето, и сега – докато чакам Естер и гледам гларусите да се стрелкат напред-назад, пак си го мисля. Пратили са ѝ по мен от Прага малко пакетче. Връчвам ѝ го ритуално и си поръчваме чай в близкото кафене. Казва, че ми е подготвила изненада – иска да ме запознае с някого... Когато чашите са изпразнени, се провираме през лабиринта от строителна техника, струпана заради ремонта на улицата – и се вмъкваме в малко дворче. Изведнъж сякаш се озоваваме в оня Бургас от 80-те. Тих и разцъфнал. Бургас на детството ми...

Тръгваме нагоре по стълбите и отварям все по-широко очи.

И защото е пъстро и шарено, но и заради бележките. Изписани са с детски почерк, като всяка от тях или задава въпрос, или казва нещо важно... *Човек сънува 1460 сънища в годината*, мярка се пред погледа ми – сега обаче е време да ми представят изненадата. А тя е *Ники* – или Николета Петрова, човекът създал това място, което тепърва ще разглеждам и ще откривам, и ще се захласвам в окаченото по стените, ще се дивя, че мъничкият в представите ми Бургас ражда такива усмихнати хора... а също и толкова смели идеи. Някак естествено после предлагам

на Николета да направим този разговор. Искане ми се и вие да разберете, че в България се случват специални неща. Че ги създават хора с хъс и енергия – в случая с Ники, и хора, които обичат еднакво както града си, така и децата.

Но нека първо ви разкажа нещичко за Френе.

Центърът-училище на Ники се казва точно така, но всъщност това е името на един известен педагог. *Селестен Френе*, живял и работил активно през първите седем десетилетия на миналия век. Пацифист по разбирания, започва на 24 като начален учител в едно френско селце. Придава на образованието импулс, който е непознат дотогава. Най-важното в самия процес е *любопитството на децата*. Те се окуражават да се кооперират в онова, което вършат – т.е., да го правят заедно.

Ники определя системата на французина по интересен начин – казва, че това е *човеколюбива педагогика*. Изключително важна в системата е връзката с природата. Самият учебен процес е съобразен с потребностите на всяко дете. „Честно казано – продължава тя, - неговата система не е единствената, която разпознаваме тук. Аз вярвам в хибридна образователна структура, но той си остава наш патрон.“

Бургаското „Френе“ е всъщност свободно училище.

Напоследък такива структури стават популярни у нас. Печелят най-вече с това, че избягват сложната система на лицензиране от страна на Министерството – и в същото време предлагат разчупен подход, който се основава на философия, на метод или пък на конкретна личност. Обяснението на Ники е още по-точно: „Свободни училища има по цял свят, макар че последните години и в България се развиват все повече, т.е. нямаме лиценз и одобрение, но ние всъщност работим в друга посока и търсим съвсем различни неща...“

Децата са записани тук, но се явяват на изпит в държавни училища. Системата дава основата – оттам-нататък родителите, които искат алтернатива, я получават именно на такива места.

Свободните училища са отговор и на критиките към образованието у нас.

Ники обяснява негативите, които то трупва напоследък, по следния начин: „Българинът много се е обезверил, наблюдавам го и в най-различни други области, не само в образованието. Когато един човек е без надежда, той се чувства и безсилен и съответно, започва да критикува. Естествено, има много неща, които да се променят в образованието, но не е само в него. Има много неща, които търпят критика, но и в други области, на практика във всички държавни структури. А промяната винаги е бавна и тегава, тя не е приятна за мнозина, защото представлява излизане от зоната ни на комфорт. Много често промяната не се разбира от много хора – едни я искат, други не. Представят си я ту по един, ту по друг начин. Някои са нетърпеливи... Но истината е, че промяната е единственото сигурно нещо, няма как да избягаме от нея. Дали се забелязва, или не, тя се случва поет-апно, в образованието също. Процесът е бавен. Често казвам, че ние не продаваме бонбони – няма как да го вкусиш и да кажеш дали е хубав, дали

е сладък, или кисел. Трябва време, за да се види резултатът.“

Всъщност мога и мъничко да я опровергая...

Резултатът във „Френе“ е видим веднага. Избираме си един съботен ден, в който да снимаме училището – влизаме и излизаме от класните стаи и... ми се прииска отново да съм на шест. На една от стените са правилата за поведение, които децата сами са написали... *Да не се клюкарим, разчитам най-отгоре... Да не викаме и да подреждаме. Да се изслушваме.*

Реално и учителите тук са подвластни точно на същите правила. Създателката на „Френе“ описва своята и на колегите си роля така:

„Стремим се да обръщаме внимание на развитието на детската индивидуалност в контекста на малката общност, в която са, защото всяка една групичка, всеки един клас е една малка общност. Първата общност, в която влиза човек, е групата в детската градина и по-късно, в училището. Така че те са си в една социална общност и нашата роля тук е да помагаме изграждането на личността в контекста на тази малка общност. Няма как да не развиваш индивидуалността на детето именно защото то е в тази общност. Не може едното без другото.“

После Ники казва нещо, над което и аз самият оставам дълбоко замислен. Според нея децата тръгват в живота с пълен пакет заложби. И с времето се проявява една или друга от тях. Точно в тези моменти е важно възрастният да поеме по този път с малкия човек. Да го подкрепи.

Какво всъщност очакват от едно такова място самите родители?

„Очакват децата им да са преди всичко спокойни – отговаря ми Ники, – да имат възможност да вървят в развитието си естествено, без да бъдат пресиранни от сроковете на учебния план и като цяло. Очакват да учат с желание и да влязат в този процес, пък и във всеки един учебен процес – а ние се учим цял живот, с желание.“ А промяната, която се случва с децата, може да се опише и по-детайлно... „Най-големите разлики, които аз откривам в децата тук – замисля се за

миг Ники, – са тези в комуникацията, в социалната им интелигентност и компетентност; другото е големият плам, с който влизат във всяко ново нещо; това, че трудно си тръгват оттук...“ Всъщност обратното би ме учудило – нали и аз се залепям пред едно от таблата, които децата са изработили сами. То е нещо като пътеводител за архитектурното развитие на Бургас. Снимки на емблематични за града сгради са залепени в последователността, в която са построени. Освен архитектурното ателие децата имат възможност да посещават часове по мода, запознават ги дори с японския. И нека подчертаем – това са малчугани на 6, 7 или пък 8...

„Малкият човек има нужда преди всичко да изследва света – обяснява Николета Петрова. – Има нужда да проявява любопитството си. А любопитството и въображението не са нещо, което ние тук създаваме или учим на него, то е естествено и е у всяко дете. Работата на възрастния, в частност нашата, като учители, е да подаваме... Колкото повече подаваш, толкова повече детето проявява или не проявява интерес.“

Училището има и малка библиотека – приказки, любими истории...

Ники се усмихва още повече, когато се захваща да разказва, че всичко това съществува благодарение на родителите. Всъщност старата бургаска сграда приютявала едно време арменско училище. Дълго време обаче то пустеело. За да се случи всичко и да се изпълнят няколкото стаи с детска глъч, заслугата е и на родителите. Взимат си отпуска, идват и помагат. Подкрепата им е физическа и морална, подчертава на няколко пъти Ники.

Докато снимаме, ни отвежда до най-голямата тайна на „Френе“ – точно до един от прозорците гугутка е свила гнездо на дървото отвън. И сега мъти пред погледите на всички деца. Така получават един от най-важните уроци тук – природата е наш приятел!

България сега е за смелчаците.

Между другото, в един момент ми се иска Ники да поощри някак българите в чужбина – да ги увери, че добрите примери при нас са много и

то изключително за добро...

„На този етап България е... – тук се запъва, личи си, че ѝ е трудно, но все пак го казва! – България е за смелчаците. Аз не мога да дам уверение на никого, че която и да е образователна структура тук или каквото и да е друго е по-добро или най-добро за когото и да е. Всеки трябва сам да направи избора за себе си и ако се впуска в ново или пък се връща към старо начинание, да бъде с пълна раница търпение, първо, и второ, много смелост – да е готов за много изпитания. Защото ние в момента тук се учим именно на това.“

После обаче вдъхновението ѝ пак проработва. Разказва ми за други хубави бургаски неща, случили се напоследък – например проекта „Бургас рециклира“, насочен към това първокласниците да се научат да разделят отпадъците, да пазят и да обичат природата. Някак логично я питам какво ще израсне от тези семенца – как вижда първите деца на „Френе“ след 10 или 15 години... Малко се сепва, но като ми отговаря, пак грее:

„Ами какво да кажа, виждам ги преди всичко щастливи хора, хора, които знаят накъде са тръгнали. Интелигентни и начетени. Отсега много обичат да четат. Много често сутрин, още преди да са отворили напълно очите си, идвайки тук, хващат първо книгата, което за мен е невероятно голямо богатство. Представям си ги спокойни и уравновесени личности, които са запазили детското в себе си.“ А себе си как виждаш, изкушавам се да вмъкна веднага.

„Покрай тях се надявам, че ще се чувствам по същия начин!“ По-вероятно е обаче дотогава Ники да се е захванала с още куп проекти. *Визионер* – така я нарича Дарик радио в своята селекция „40 до 40“ на българи, които заслужават вниманието ни. За моя радост, Николета Петрова е едно от имената там – като потвърждение, че страната ни все пак знае накъде отива... Като доказателство, че доброто е заразително. А за добрините във „Френе“ все пак тепърва ще се говори.

Красимир Проданов

Лято, пълно с България

Хубавото време за мнозина от нас означава едно-единствено нещо – *ваканция*. А щом е време за почивка, значи стягаме куфари за нашата България!

Всеки трупа носталгията си към родината по различен начин... Един си представя нещо вкусно, друг пък просто иска да прегърне най-близките си.

Пак различно е и усещането, което имаме за нашата страна. Интересно, но според психолози онова, което запазва най-дълго спомените, е не образи от едно или друго място или пък някакви факти, ами... ароматите. Та така и с нашата България – представяме си я първо в аромати. Те също могат да са безброй... Нали България е толкова богата на какво ли не. На природа и на история. На вкусни плодове и зеленчуци, на планински гледки. Навсякъде ухае по различен начин. Но точно лятото, както се пее в една любима песничка, замирисва не на друго, ами на *море*... Та затова решихме да си направим един хубав маршрут – и да си припомним красиви места и гледки, които всъщност и сега ни очакват.

НЕСЕБЪР: Ухание на древност и морски специалитети

Добрият стар Несебър си е все така чаровен, да знаете... Колкото и време да минава, колкото и да се променя страната ни, той си пази онова късче характер, с което всъщност е заквасен още със създаването си. А

Най-типичният несебърски пейзаж

Несебър е наистина древен – смята се, че е един от първите градове в Европа, възникнал преди повече от 3200 години.

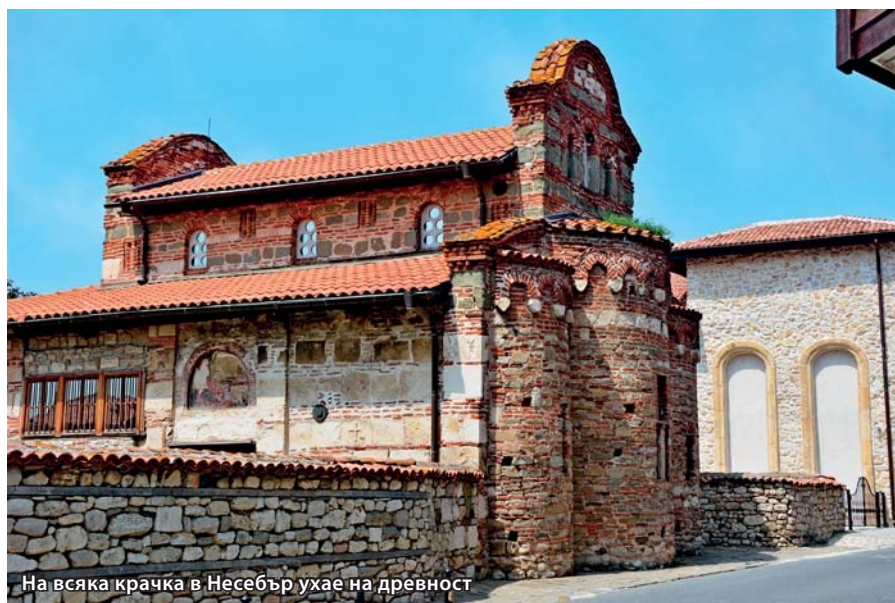
Признаваме, че последния път слязохме от автобуса малко притеснени. Докато пътувахме през близката Равда и новата част на града, се стреснахме колко интензивно се развива районът. Като стъпихме пък в древната *Месамбрия Понтика*, попаднахме наред с туристи, такситата, ресторантьори... Преследвани от живата балканска глъчка, опитахме да се скрием в лабиринта от сергии

и заведения, които сякаш са изградени малко хаотично. Но после намерихме стълбите, извеждащи от шумната зона за хранене и търговия и се скрихме в града.

Старият Несебър също се променя, но заедно с това все така е уютен. Има много места, на които да поемете дълбоко дъх и да си благодарите, че сте дошли. Крайбрежните алеи над скалите са прекрасни. Но на повечето места са заети от заведения. „Ден година храни“ тук е първата Божя заповед.

Но пък поне може да се поглезите. Ако обичате родните специалитети, многобройните ресторанчета ги предлагат в изобилие. Внимавайте обаче вместо сервитьора да не долетят някой гларус :) Кресливите птици могат да ви разсмеят, но и да решат, че порцията ви всъщност е тяхна. Сега нека ви поведем към най-ценното в Несебър. Това, разбира се, са неговите църкви. И изобщо, оная частица история, която е съхранил през вековете.

Общо седем от старите църкви са превърнати в музеи. Усещането да попаднеш в тях е неопишуемо. Сякаш се отваря врата във времето... Поседнете и някъде край морето. Гледката към залива и все по-разрастващия се Слънчев бряг в първия

На всяка крачка в Несебър ухае на древност

Старият бургаски фар

момент стряска, но после човек се улавя, че му е хубаво. Че му е лятно. *Особеност:* Насладете се с усмивка и на странната рождественска сцена – или бетлем, казано по чешки, която е изложена целогодишно в църквата „Света Богородица“. Съставена е изцяло от градински фигури на животни и дори... джудже.

БУРГАС: Свежата страна на градския живот

Понякога е уморителен – като всеки голям град. Но истината е, че Бургас наистина е много суетен последните години. Все му се иска да е по-хубав... И му се отдава, да знаете. Правят се много неща и градът става някак по-чист и спретнат. Затова смело ви го предлагаме за част от морската ви експедиция. Причините са няколко...

Сред най-важните е тази, че е лесно достъпен. Предлага много и разнообразни места за настаняване. Пък и плажът е хубав.

Но всъщност най-хубавото в Бургас ще усетите, когато тръгнете по улиците му. Ей така, без цел и посока... Последната голяма гордост на местните е прясно ремонтираната пешеходна улица, която отвежда към Морската градина. Всъщност и самата градина е подновена – красива и спретната. Може да прескочите и до района на Морската гара. Всъщност, ако от бургаския плаж се виждат великолепни изгреви, то точно покрай Морската гара пък са най-вълшебните залези. Напослед-

дък в реставрираната стара магазия, която е на повече от 110 години, се появили много заведения. Та ако обичате да посядате на сладки приказки и вкусни специалитети, мястото е за вас.

Като ви стане горещо пък, си направете разходка по бургаските фонтани. Из центъра са поне десет. Един от най-обичаните е цветният, който е пак в Морската градина.

Лесно може да стигнете и до близкия остров „Света Анастасия“ с някое от туристическите корабчета – и така да прибавите още един прекрасен ден към престоя си на морето. Заслужава си да оцените и духа на местните. Бургас се напълни с най-различни местенца, които предлагат интересни преживявания – най-често кулинарни. За пример може да

ви дадем старата фурна на една от търговските някога улици. След като дълги години беше зарязана и тънеше в мръсотия, сега е възкръснала под формата на кокетна пекарна, която ще ви изненада с хляб и много други специалитети. Просто Бургас е град с дух. И с много поети.

Чудатост: На централния площад, известен с хубавото име „Тройката“, от 1987-а насам са изкопани основите на никога непостроен търговски център. Много инвестиционни интереси водят и до много спорове, но така или иначе огромният изкоп стои. Мечтата на бургазлии е там да има парк.

СОЗОПОЛ: Чезнещият аромат на рая

Казват, че в Созопол легендите са повече от къщите – и донякъде е така, макар че последните години постройките, особено в новата част на града, растат като гъби след дъжд.

Така или иначе, ако доста време не сте стъпвали в чаровното градче, най-голямата изненада за вас ще е крепостната стена. Намира се от южната страна на стария град и включва и музейни площи. И си е наистина стена – имитира древност, но е строена след 2003-а. Разбира се, стъпва върху автентични археологически находки. Всъщност, сигурно Созопол е мястото с най-много история изобщо у нас. Тук най-голямото проклятие е да вземеш да си строиш хотела и да попаднеш на някоя древност в основите.

Портата на св. Николай Чудотворец – почитан като закрилник на Бургас

Като се увеличават къщите пък, смокините намаляват. Та ни се стори, че оня запазен аромат на Созопол се е смесил доста с този на новото време.

Обаче градчето пак си остава място за прекрасни преживявания. Да се спуснеш от малките улички към созополските скали и вятърът да роши косите ти – звучи романтично като в стар български филм. Ако прибавим очарованието на лодките – и ето че пак решаваме, че искаме да прекараме целия си живот точно в Созопол.

Напоследък има доста проекти за реставриране на старите къщи. Така че ще се почувствате уютно, пък и морето е толкова близо... Какво повече му трябва на човек... Особено през лятото!

Гордост: Музеят „Южна крепостна стена и кула“ всъщност възниква като частно начинание – по време на строеж на къща са открити находки от V-VI в. Част от намереното е и хамбар, в който има 12 големи делви. Това слага началото на амбициозен проект, който дори кандидатства в списъка на ЮНЕСКО за паметници на културата със световно значение.

АРКУТИНО: Море от хоризонт до хоризонта

Накрая си позволяваме да ви отведем съвсем сред природата – малко не смеем да напишем *дивата природа*, защото у нас, в България,

Поглед към новия град на Созопол

обичаме да облагородяваме нещата.

Но Аркутино си е натурално! Има много пясък, дюни, пясъчни еделвайси... даже колиби, сплетени изкусно от странниците, които са оставали тук за повече. От другата страна на пътя пък е резерватът с лилиите. Вътре гъмжи от живот и отбиването дотам си заслужава! Веднъж, докато се разхождахме безцелно по Аркутино, ни спря младеж – запомнили сме, че в летния ден беше с кубинки... На много развален английски се опита да попита къде може да се нахрани тук. Обаче случайно изпусна една чешка думичка... Та упътихме го, разбира се, на чешки, но така и не разбрахме кой вятър го е довял и как...

А иначе, ако искате да сте откри-

ватели, поемете по южния склон – през пясъците и гъстите хресталаци, които могат и да поожулят краката ви. Пътеката е тясна, но за около 40 минути ще видите чудни гледки. Може и някоя костенурка да ви препречи пътя.

На края на това пътешествие ще се озовете на устието на река Ропотамо. Прекрасно е! Ще заобичате още повече България!

Свет: Ако отидете в ранна есен, задължително влезте в резервата. Освен че в него гнездят много птици, други пък се отбиват, когато тръгнат на път към топлиите страни. Иначе главна забележителност на резервата е една риба, *гамбузия*. Проблемът е, че се слави като рибаджудже и е почти сигурно, че няма да я видите :)

Аркутино. По пътя към устието на Ропотамо има и такива гледки

Нашата разходка по морето може да се умножи по сто – с още и още прекрасни посоки... Ние просто начертахме пътеката между няколко места, събрали ведно модерното, природата и историята. Макар че крайбрежието все е на прицел за инвестиционни интереси и критики, духът му се запазва. Дори да видите проблем в отношението към природата или между хората, просто си намерете местенце край брега. И ще се почувствате прекрасно. Нали сте си у дома.

Текст и снимки:
Деница и Краси Проданови

Накратко

Ден на България се проведе в чешкия град Храдец Кралове на 28 март т.г. в рамките на културната програма за популяризиране на Българското председателство на Съвета на ЕС в чужбина и Европейската година на културното наследство - 2018. Официални гости на събитието бяха посланик Лъчезар Петков и директорът на българския културен институт в Прага Галина Тодорова. От чешка страна присъст-

Децата в Храдец Кралове се научава да правят мартенички

ваха заместник-кметът по културата и туризма на Храдец Кралове инж. Анна Мацлова, Катержина Хуртаева, ръководител на отдела по културата към Областната управа и дългогодишен директор на Чешкия център в София и Барбора Чижинска, директор на Градската библиотека в Храдец Кралове.

Дни на България в град Кромержиж се проведеха под патронажа на българския посланик Лъчезар Петков между 9 и 13 април т.г. по инициатива на депутата в Европейския парламент Олга Сехналова. Дните на България бяха открити с представянето на документална фотоизложба „Българските чехи“. Проведе се дискусия на тема „България днес“ с участието на режисьора и сценарист Светлана Лазарова. Програмата включваше лекция за България след освобождението от Османско владичество от Павел Крейчи от Масариковия университет в Бърно, представяне на културни и природни забележителности и на съвременното българско кино, фолклорна вечер с изпълнения на танцов състав „Пирин“, както и презентация на традиционни продукти от България. Посланик Петков се

срещна с кмета на града Ярослав Немец, с когото обсъди възможности за по-нататъшно сътрудничество.

Дни на България в град Усти над Лабем, посветени на Българското председателство на Съвета на ЕС, се проведеха на 24 април 2018 г. под патронажа на българския посланик Лъчезар Петков. В библиотеката на университета „Ян Евангелиста Пуркине“ бяха представени фотоизложбата „Отражения“ и филмът „България отвисоко“. Децата от града се запознаха с българската традиция за изработване на мартеници. В рамките на събитието посланик Лъчезар Петков се срещна със заместник-ректора на университета доц. д-р Зденек Радвановски, с областния управител Олдржих Бубеничек и представители на българската общност в Устецкия край.

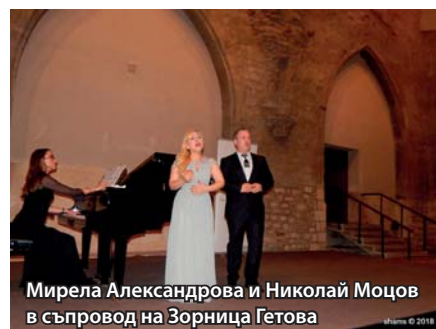
Младите музиканти от струнен квартет „Кодам“ Виктор Тренев (цигулка), Ния Лечева (цигулка), Сирма Баръмова (виола) и Сион Найман (виолончело) спечелиха втора награда в категория „Квартет“ на 52-ото издание на престижния международен радиоконкурс за млади изпълнители „Концертино Прага“. Те се представиха отлично на традиционния гала-концерт на лауреатите в конкурса, който се състоя на 7 юни

Квартет „Кодам“ и Д. Черпокова с посланик Л. Петков

и беше директно излъчен от Чешкото радио. Учениците от Националното музикално училище „Любомир Пипков“ в София и преподавателят им Даниела Черпокова посетиха българското посолство в Прага на 8 юни, срещнаха се с посланик Лъчезар Петков и разгледаха сградата на посолството. Техните изпълнения прозвучаха в Огледалната зала на дипломатическата ни мисия.

Празничен концерт по повод Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост и Българското председателство на Съвета на ЕС и се състоя на 28 май в манастира „Света Анежка“ в Прага. Мирела Александрова (сопран), Пламен Кумпиков (бас), Николай Моцов (тенор) в съпровод на Зорница Гетова изпълниха песни от български композитори и арии от опери на Моцарт, Гуно, Бизе и Доницети.

Мирела Александрова и Николай Моцов в съпровод на Зорница Гетова

Приветствие към публиката отправи българският посланик в Чешката република Лъчезар Петков. Концертът беше предшестван от прием в градините на манастира. Сред многобройните гости бяха представители на дипломатическия корпус, чешки институции, академичните и културните среди и българската общност в Прага.

Празнична литургия бе отслужена на 24 май в православния храм „Св. Св. Кирил и Методий“ в Прага по повод Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. С декрет по повод 1155-ата годишнина от идването на светите братя в земите на Велика Моравия, Чешката православна църква и Пражката православна епархия удостоиха посланик Лъчезар Петков с паметен медал „Св. Св. Кирил и Методий“. Богослужението за празника се извърши от Негово Блаженство Михаил, Архиепископ Пражки и на Чешките земи в присъствието на представители на православната църква на Чехия, Посолството, БКИ и БСУ „Д-р П. Берон“, както и наши сънародници.

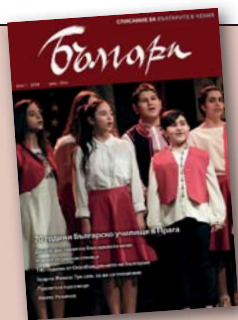
Източник: Посолство на Република България в Прага

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Kč. Почтенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 2201279334/2010 или по пощата на адрес: o.s. Vazražďane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

**За контакти:
o.s. Vazražďane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu**

Българи брой 2/2018

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“,
Vocelova 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор:

Мария Захаријева

Редакционен екип:

д-р Красимира Мархалева, Васил Самоковлиев

Сътрудници:

Снежана Таскова, Пламен Тотев, д-р Таян Янкова, Стефан Кисьов, Даниела Горчева, Таяна Борисова, Минка Атанасова, Раиса Андонова-Щурм, Златна Костова, Румяна Кирилова, Пенка Калинкова, Луиза Станева, Здравка Славова, Красимир Проданов, Деница Проданова, д-р Десислава Вилимовска, Петя Константинова

Дизайн: Владислав Цонев

Година 17, брой 2/2018

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: Tiskárna Libertas, a.s.
Дадено за печат: 25. 06. 2018

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazražďane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v Česke republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 2/2018

Adresa redakce a tel. spojení:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XVII

Periodičita: 6

Náklad: 600 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 2/2018

Den vydání: 29. 06. 2018

Evidenční číslo: MK ČR 13282

Vydavatel: Vazražďane, Vocelova 3
120 00 Praha 2, IČO 26544229

„Българи“, списание за българите в Чехия

Българи

„Възраждане“ „Българи“ Абонамент Фото галерия Връзки

Архиви броеве

- 2005 година
- 2006 година
- 2007 година
- 2008 година
- 2009 година
- 2010 година
- 2011 година
- 2012 година
- 2013 година
- 2014 година
- 2015 година

„Българи“ 2015, брой 1
„Българи“ 2015, брой 2
„Българи“ 2015, брой 3
„Българи“ 2015, брой 4
„Българи“ 2015, брой 5-6

Списание „Българи“ 2015, брой 5-6

Разгледайте списанието по рубрики - Съдържание:

Българската общност

- Музикален празник в Ридгофинуи
- Среща с Елена Радичева | Колела в Неделното училище в Бърно
- Колела в училище „Възраждане“
- VII-Вълшебна Колела в училище
- Авантен концерт в зала „Мартин“
- „Съединението прави силата“
- Симеон Симеонов – един достоен българин
- Ансамбъл „Пирин“

Годишнини

- Връщането на Южна Добруджа на България
- Горги Космиванов
- Забравеният повод на българските прависти

Патриотизъм и разходки

- Разходка в парка Проушице
- Музеят за история на изкуството във Виена
- Киото – културната столица на Япония
- Хирошима – градът-феникс

Култура

- Асен Блатечки: Аз съм един щастлив човек!
- Писмо до Юнеско от Прага
- Стоянка Мутафова
- Позорен към душата на художничката Мила Милчева
- Български работи
- Христина Мирчева – поезия
- Фолклорът в във всеки българин
- Чудеса без начало и без край
- Сотският международен конкурс „Лични гласове“
- За един неочакван въпрос
- Пловдив – европейска столица на културата 2019 г.

Българи-чешки връзки

- Как се пише и превежда постмодерен роман

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

БСОУ „Д-р Петър Берон“

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ
ПРАГА

НАЧАЛО НОВИНИ ПРИЕМ ИСТОРИЯ ГАЛЕРИЯ ЗА УЧИЛИЩЕТО КОНТАКТИ ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

www.bgschool.eu

О! ГРЕТЕН

1 7 ~ 8 средно големи картофа

2 СВАРЯВАМЕ ГИ

3 ОБЕЛВАМЕ ГИ

4 НАРЯЗВАМЕ НА ФИЛИЙКИ

5 НАМАЗНЯВАМЕ ТАВИЧКА С ОЛИО

6 Нарендаме картофените филийки

7 В ДЪЛБОК СЪД ЗАБЪРКВАМЕ:

- 1. 150 гр. сирене
- + 150 гр ИЗВАРА
- + 1 яйце
- + 1/2 КОФИЧКА КИСЕЛО МЛЯКО
- ЩИПКА СОДА
- КИСЕЛО МЛЯКО

8 Пазете котката далече

9 ФУРНА

10 Петем до загервяване и сервираме с:

- МАГДАНОЗ
- ЧЕШОВО СОУЧЕ
- БИРА

С ПОЛУГЕНАТА СМЕС

ЗАЛИВАМЕ РАВНОМЕРНО КАРТОФИТЕ

180°

Рисунка: Петя Константинова

Честване на Светите равноапостоли Кирил и Методий

19 май 2018 г., Микулчице, Южна Моравия

Танцов състав „Пирин“ - Бърно

Танцов състав „Китка“ към сдружение „Български ритми“ - Виена
Снимки: Александър Анастасов